

Güneş Sisteminde Yeni Buluşlar, Yeni Dünyalar

Serdar Evren

Ege Üniversitesi
Astronomi ve Uzay
Bilimleri Bölümü

serdar.evren@ege.edu.tr

EVREN
Sizi Bekliyor

D Ü N Y A
ASTRONOMİ YILINDAN
ÖTEYE

EGESEM - Atatürk Kültür Merkezi
04 Mayıs 2011

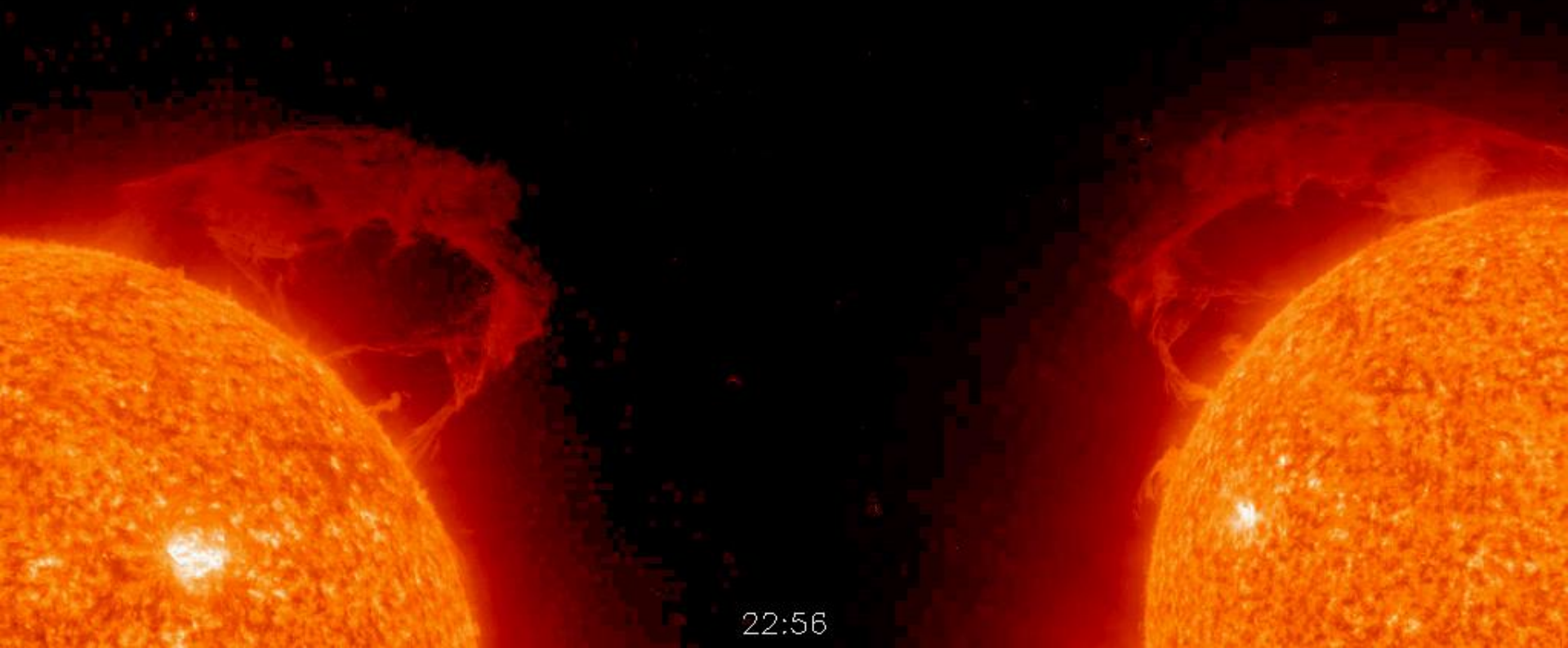

GÜNEŞ

http://stereo.gsfc.nasa.gov/gallery/stereoimages_active.shtml

Ahead

Behind

22:56

STEREO - 24 Nisan 2011

STEREO Behind EUVI 195

2011-04-24 17:15:51

STEREO Ahead EUVI 195

2011-04-24 17:15:30

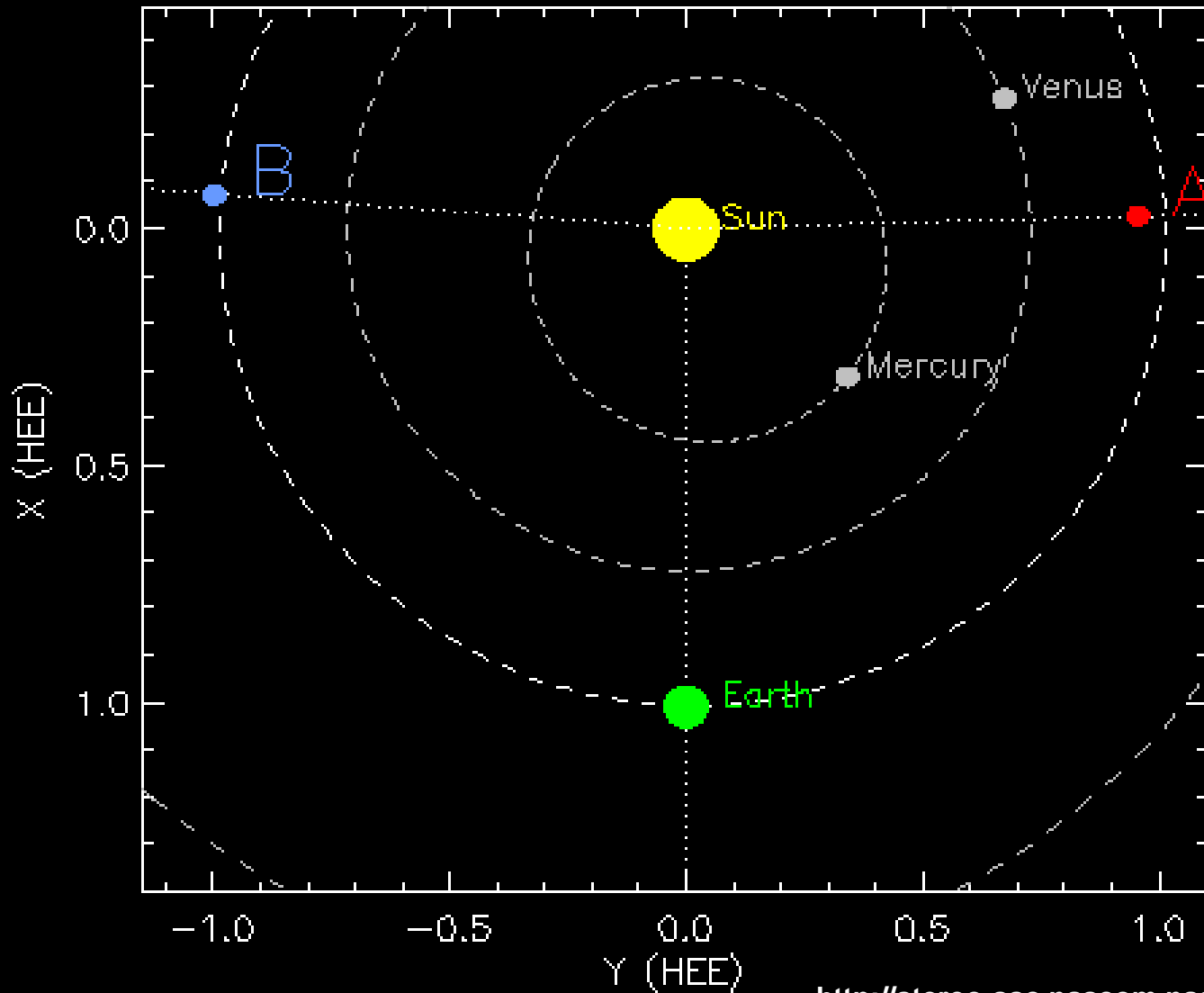
Twisting_prom_zm.mpg

304erupt2010_best.mpg

Filament_both_640.mpg

Prom_loop_best.mpg

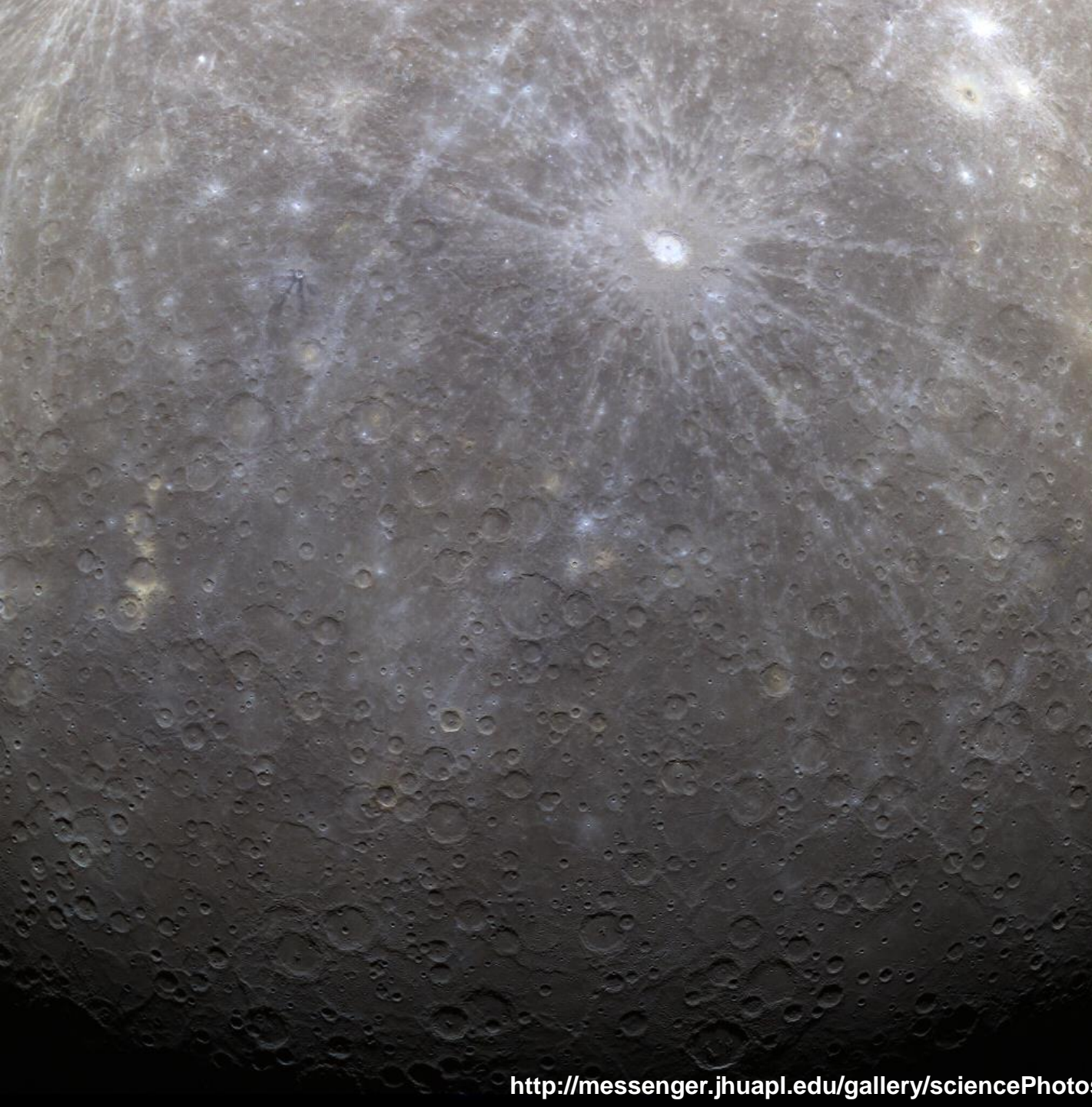
4 Mayıs 2011 için STEREO A ve B'nin konumu

MERKÜR

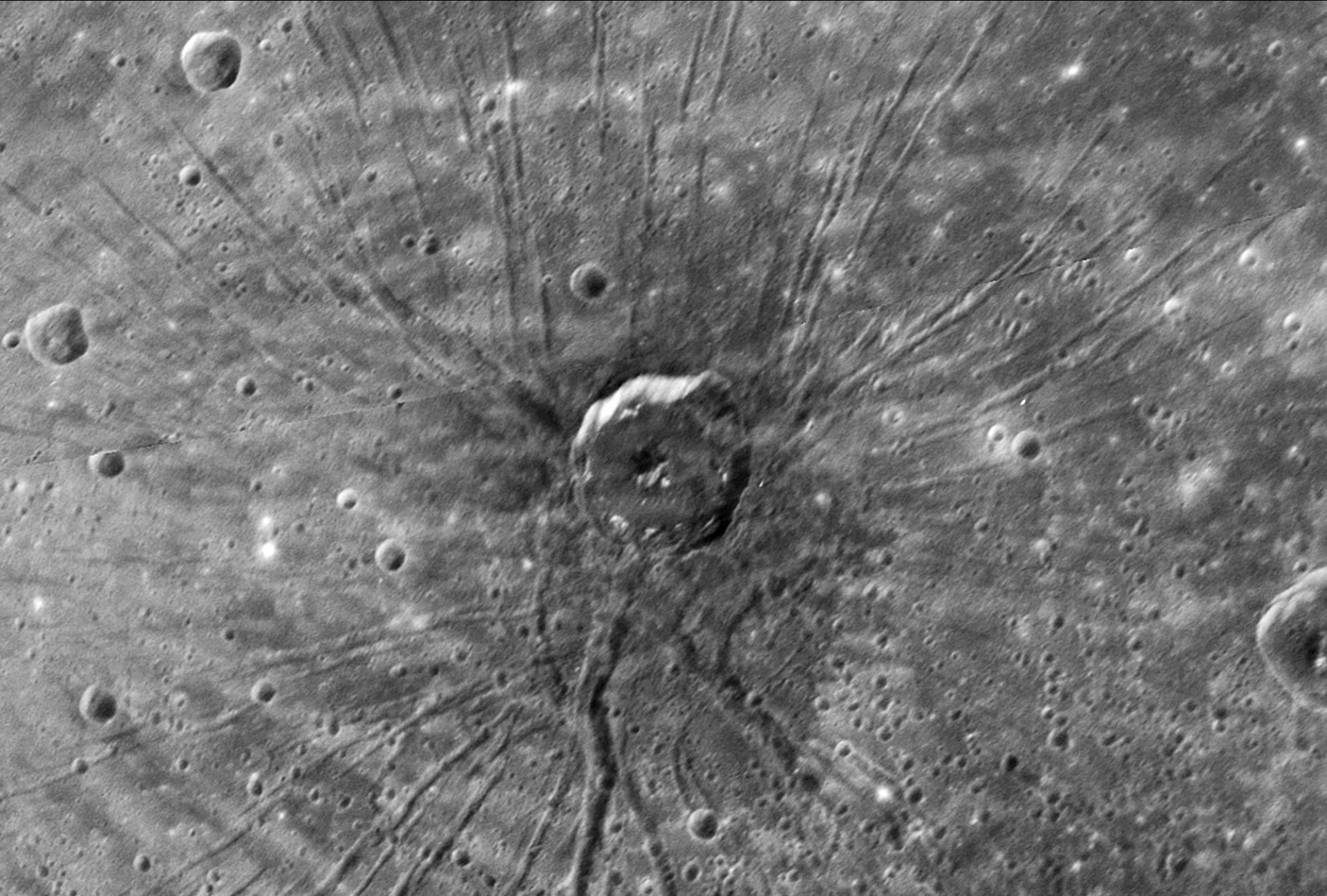
Messenger

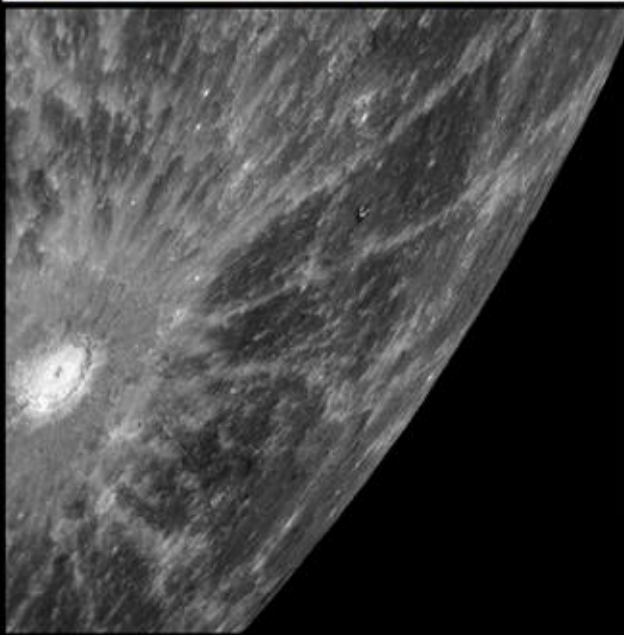
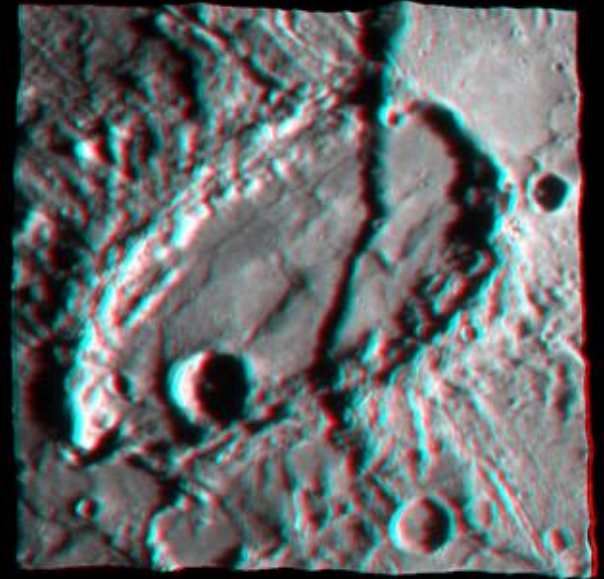
Merkür
31 Mart 2011
Messenger

Güneş sistemi içindeki en büyük kraterler

Merkür - Messenger'ın görüntüleri

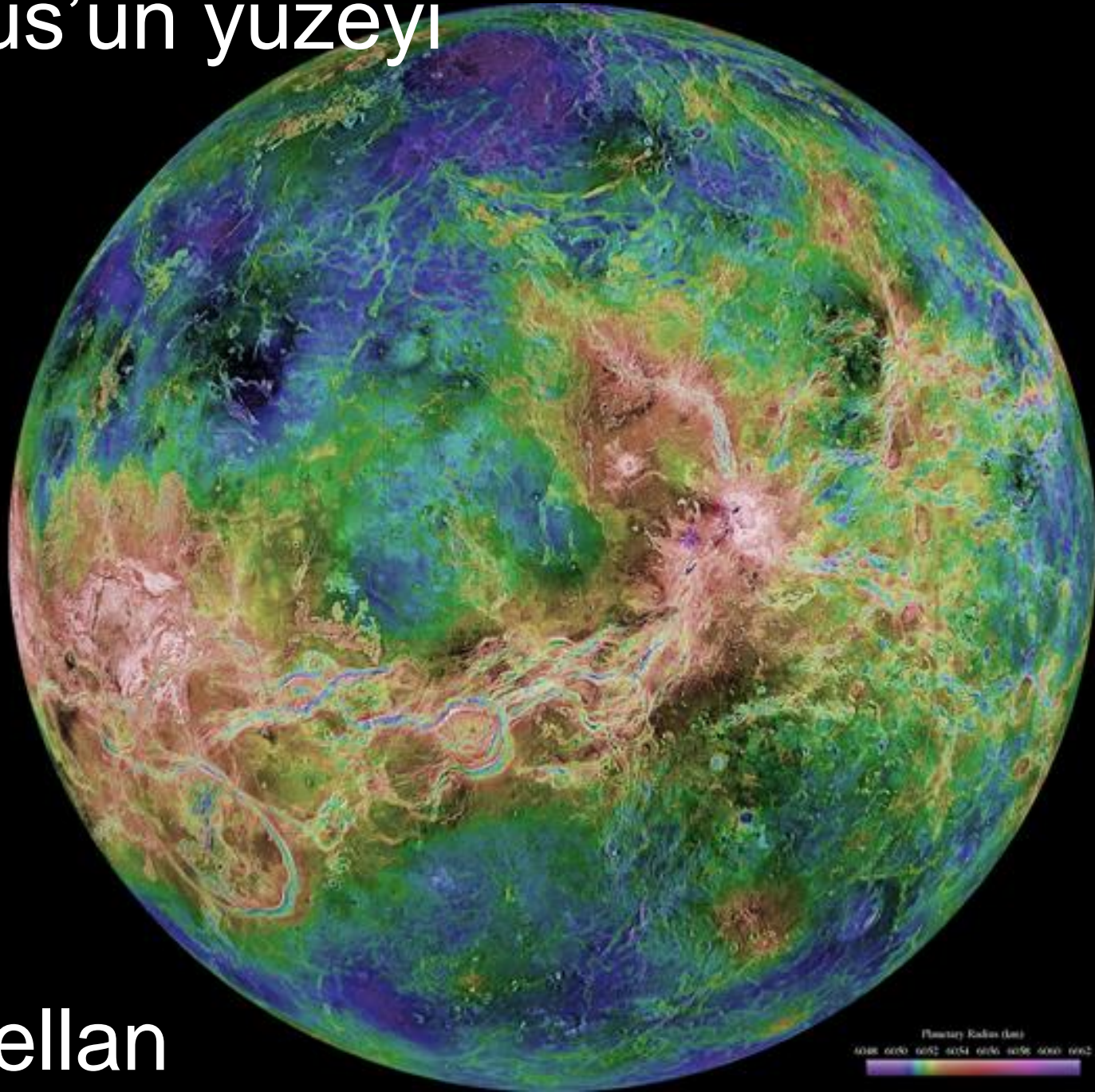

VENÜS

16 Eylül 2006

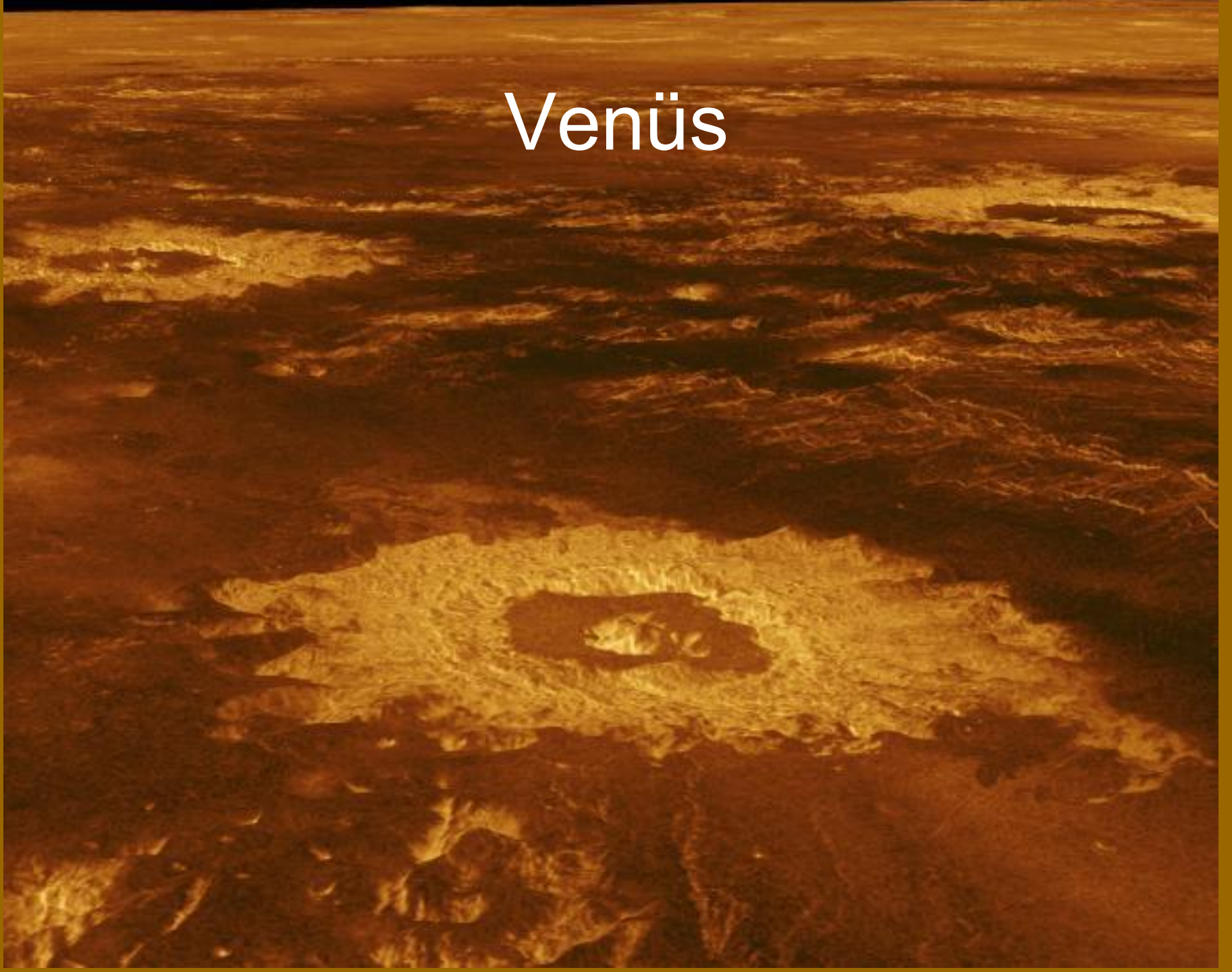
Venüs'ün yüzeyi

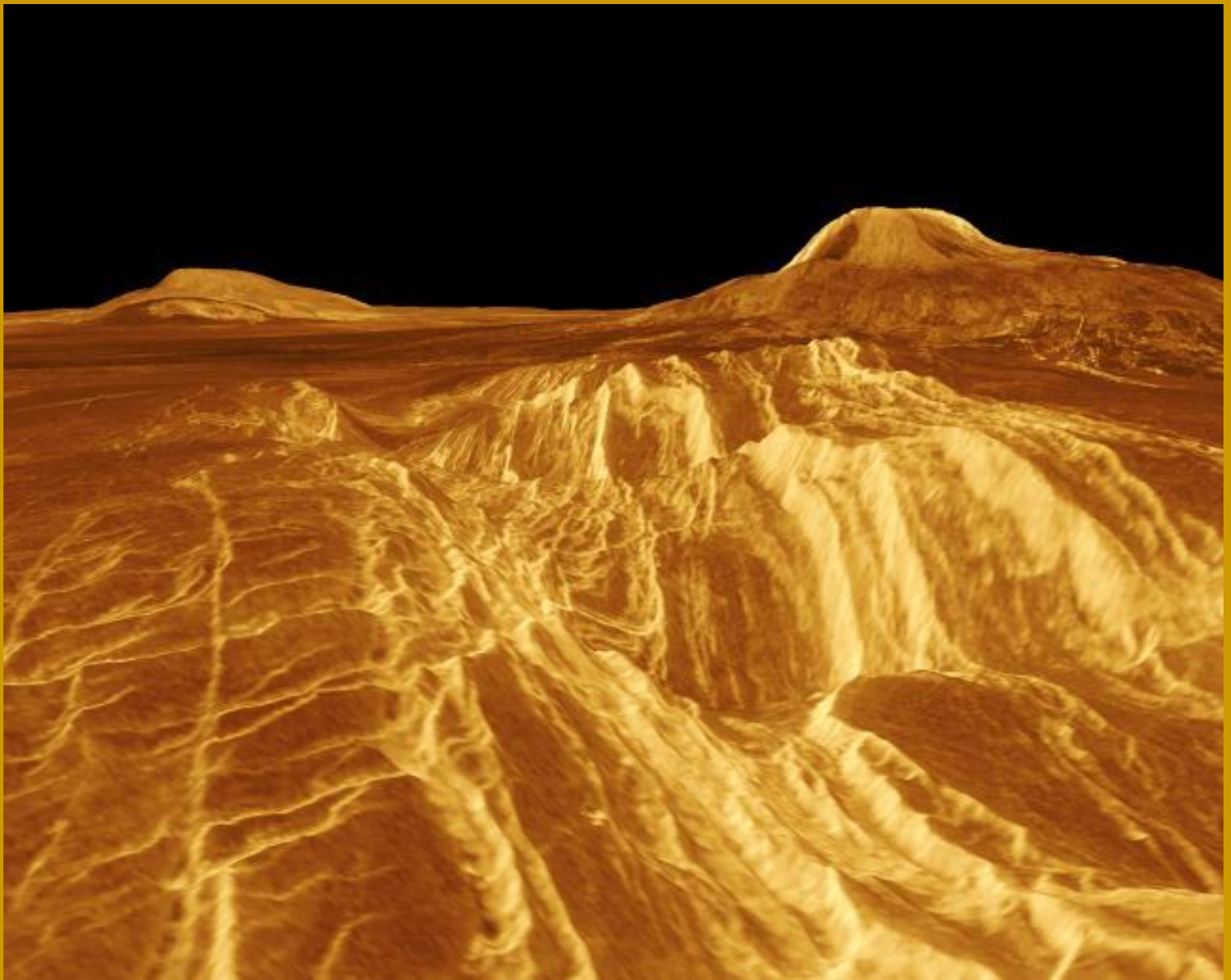

Magellan

Venüs

Mavi
Bilye

YER

Okyanus tabanındaki büyük ölçekli tektonik yapılar

AY

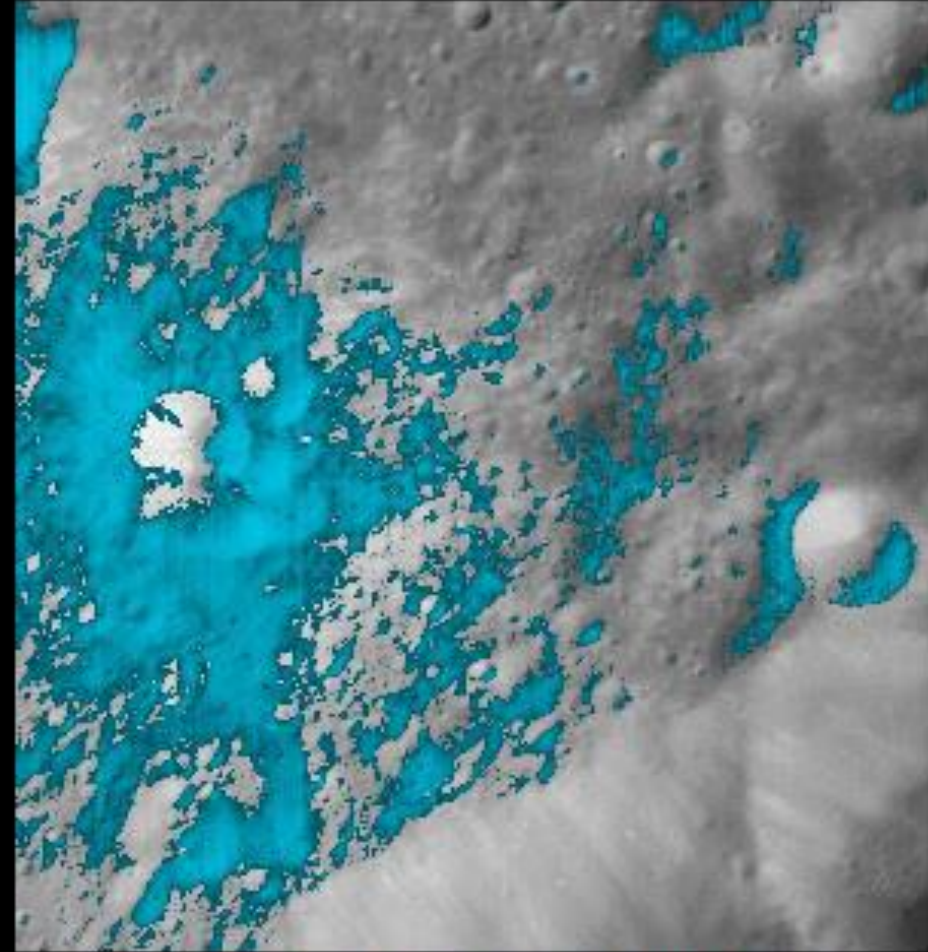
Ay üzerinde su ve hidroksil minarelleri bulundu, 24 Eylül 2009

NASA'nın M3 ("M-küp") aracı

Indian Space Research Organization's Chandrayaan-1 uzay aracı üzerindeki Moon Mineralogy Mapper aleti

Infrared Reflectance

Blue = water absorption strength
on Infrared Reflectance

Chandrayaan-1 Moon Mineralogy Mapper

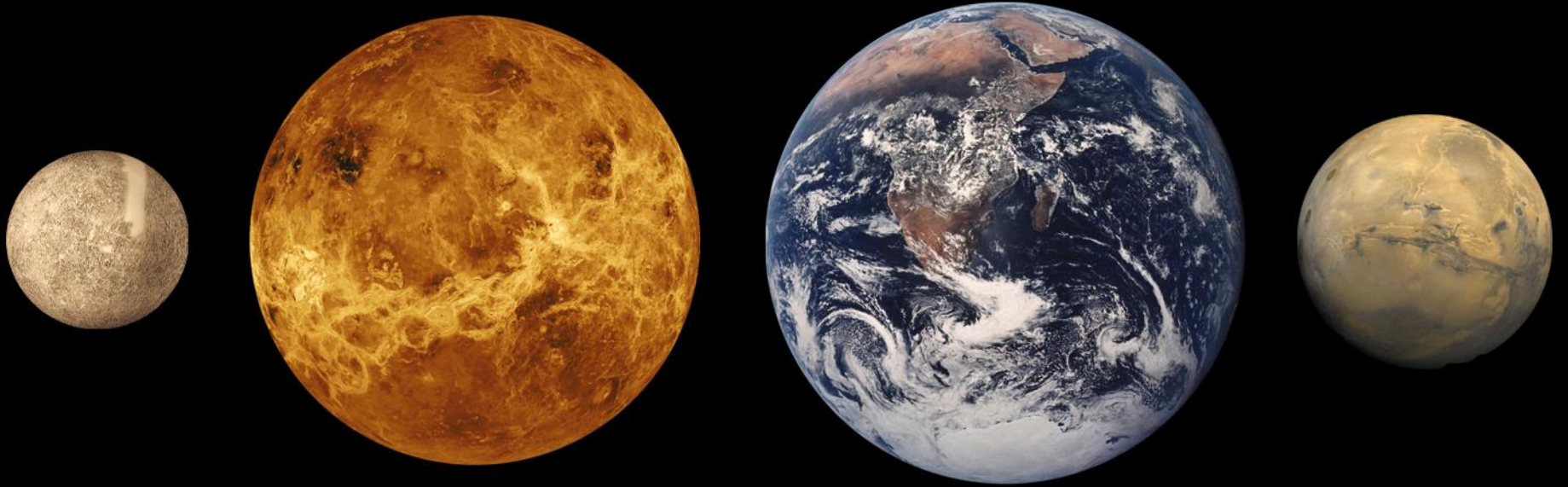

**NASA'nın AY üzerinde su arayışı,
LCROSS aracı, 9 Ekim 2009**

17 Ekim 2009, LCROSS, olası su buharı

Yer Benzeri Gezegenlerin Boyutları

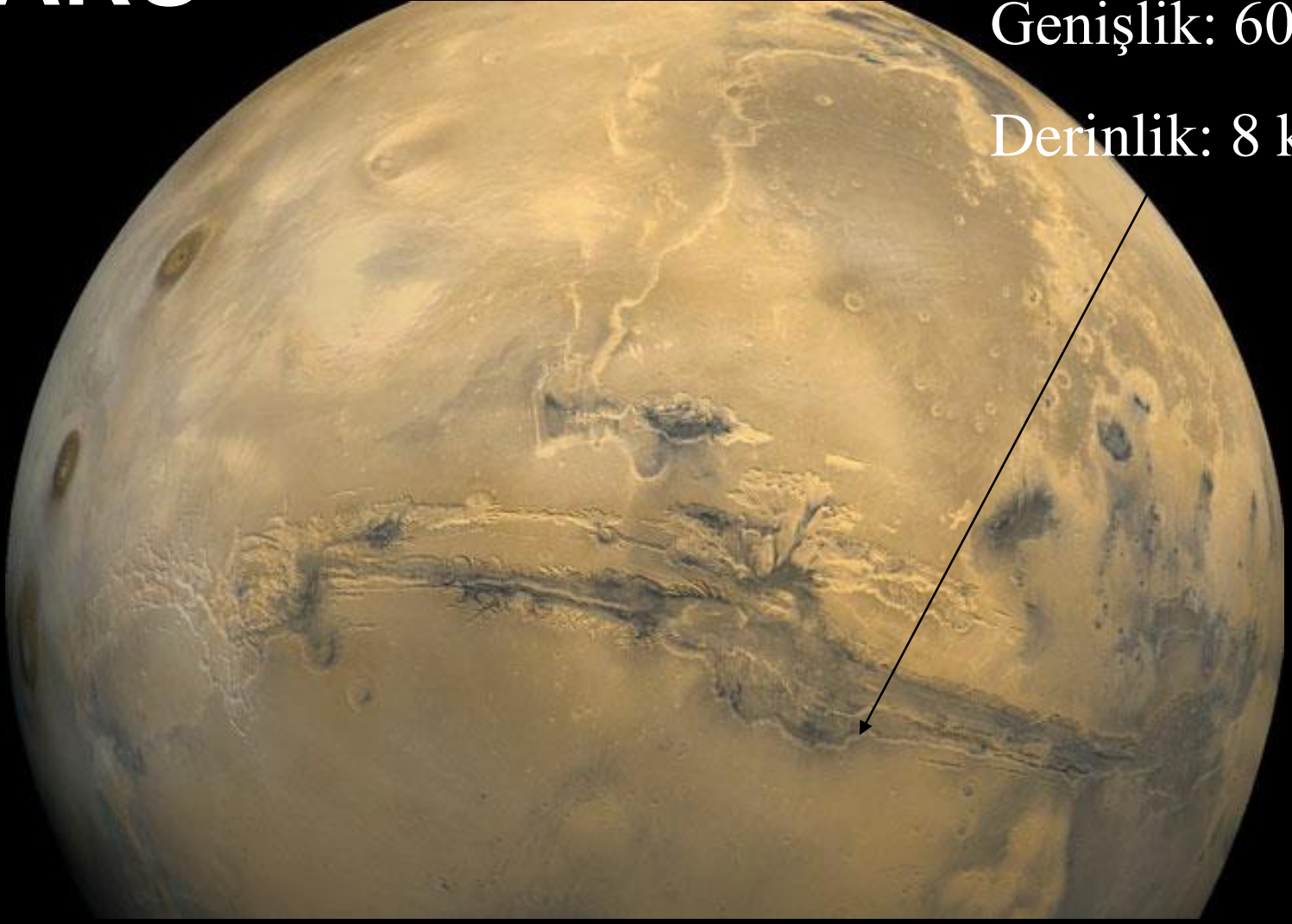

MARS

Uzunluk: 3000 km

Geniřlik: 600 km

Derinlik: 8 km

Valles Marineris: Büyük Kanyon

Güneş sistemindeki en büyük yanardağ:

Olympus Dağı

**24 km yüksekliğinde
550 km çapında**

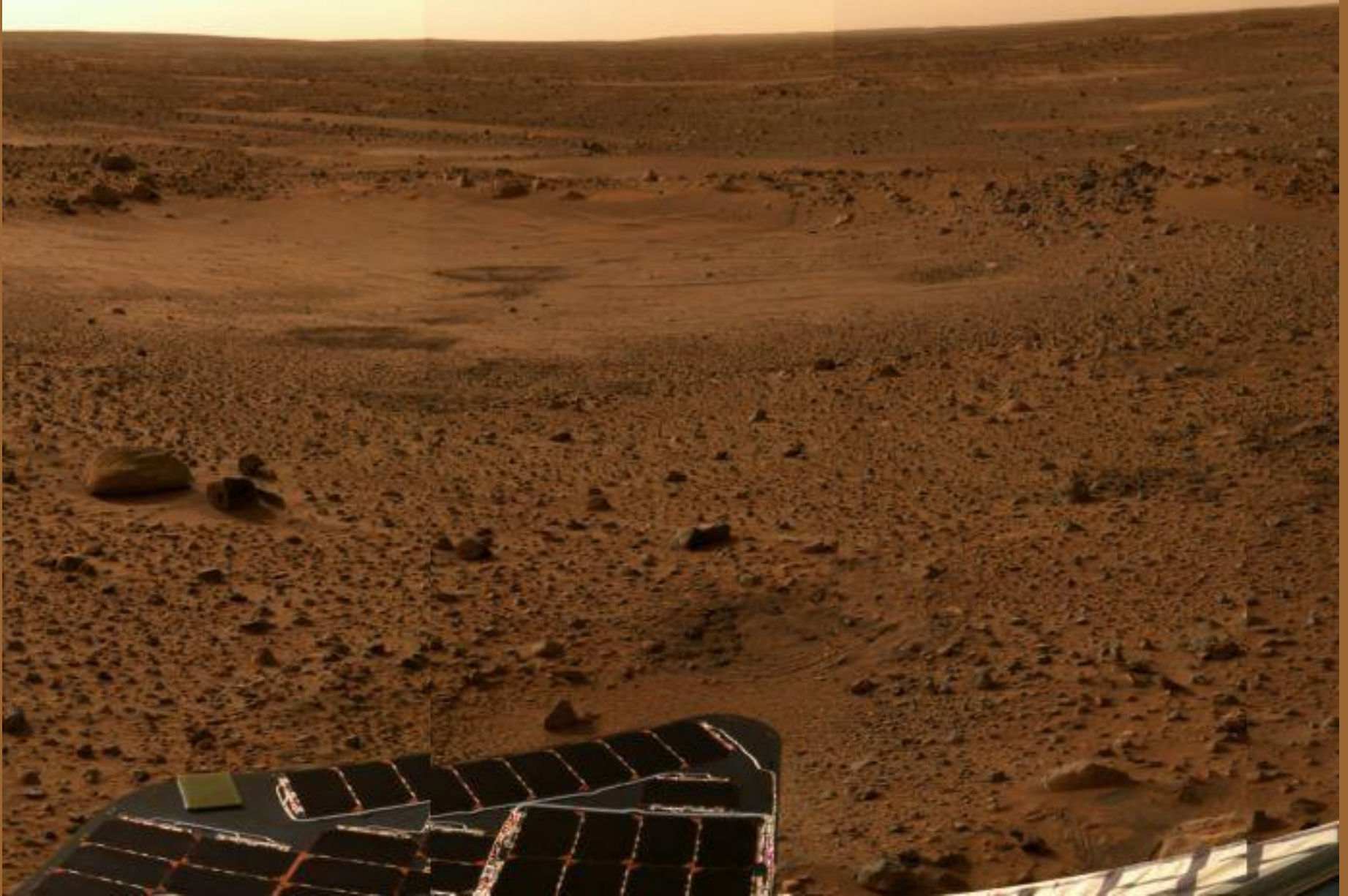
Mars üzerinde komşu yanardağlar – 1 Nisan 2011, Mars Express

© ESA/DLR/FU Berlin (G. Neukum)

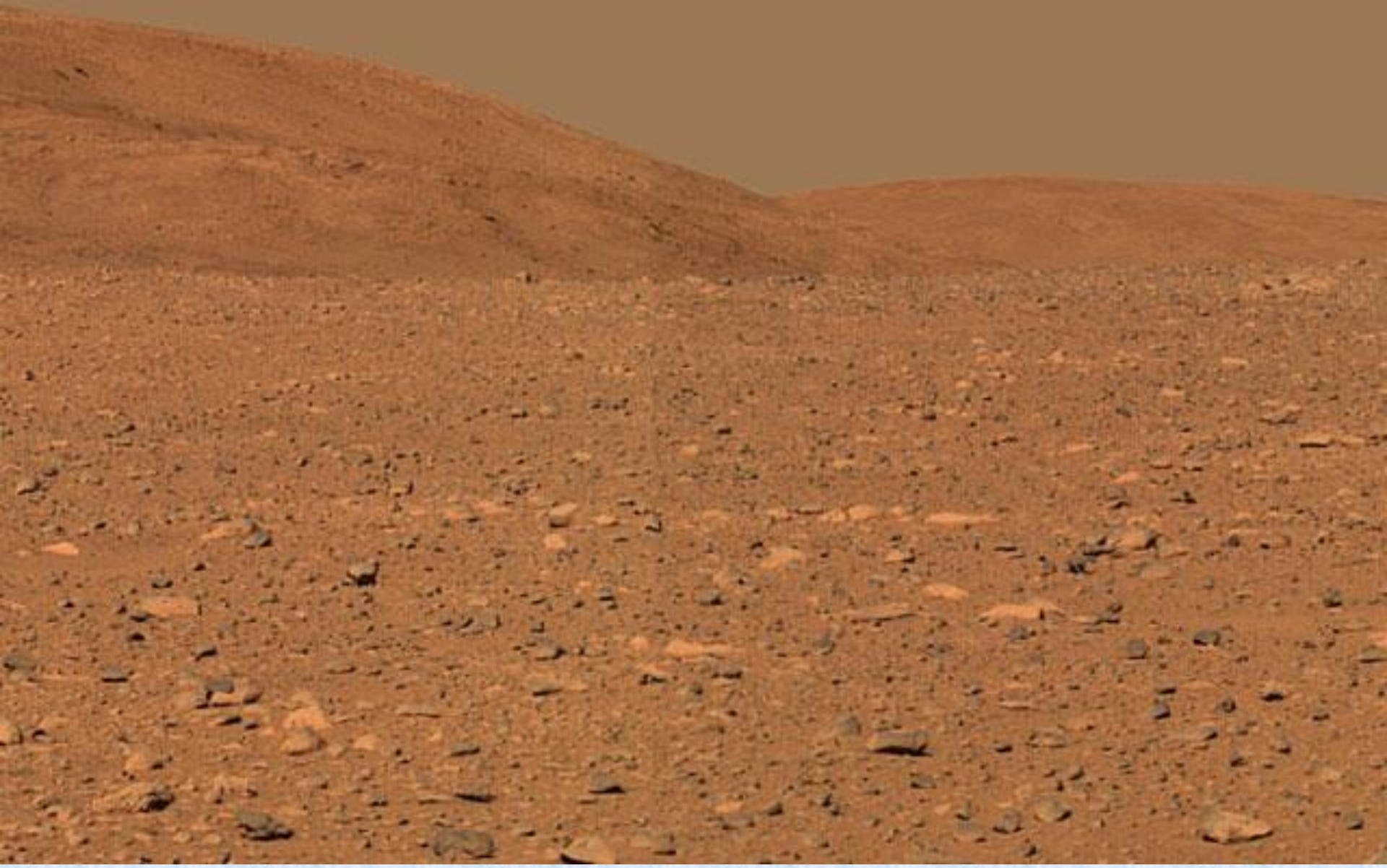
N →
25 km

Spirit'den Mars yüzeyi

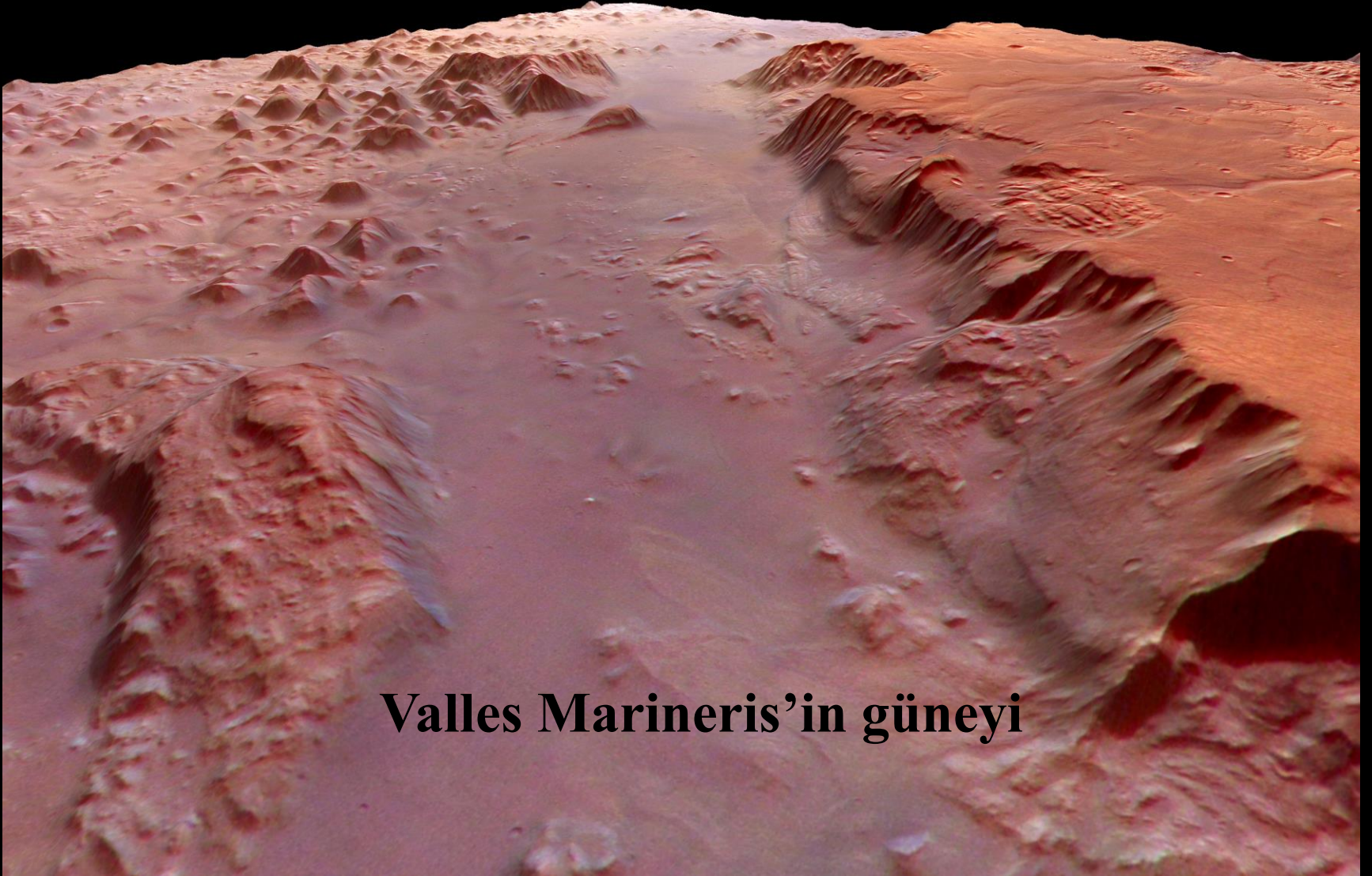

Spirit, Columbia tepesinde

ESA, Mars Express, 10 Ağustos 2009,
Metan ve yüzeyaltı volkanik aktivite ilişkisi

Valles Marineris'in güneyi

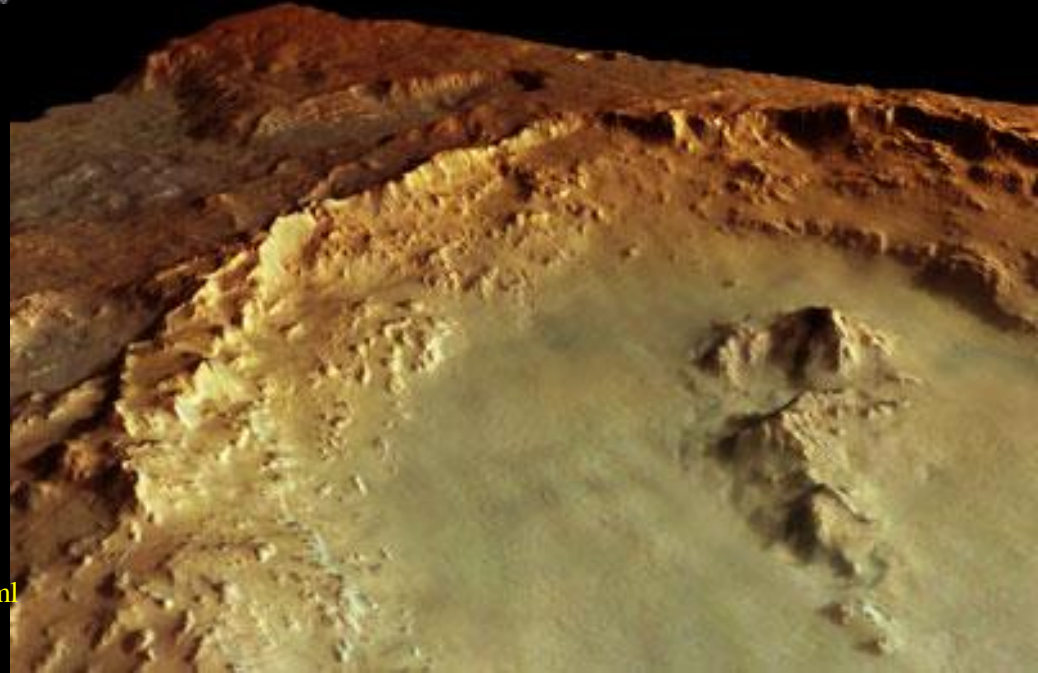
ESA, Mars Express
24 Kasım 2004

copyright: ESA/DLR/FU Berlin (G. Neukum)

10

Mars'ın güney yarıküresinde
Hale Krateri

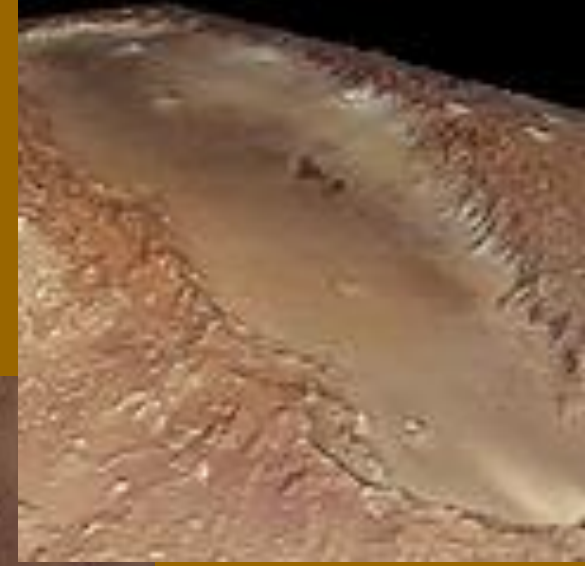
http://www.esa.int/SPECIALS/Mars_Express/SEM8AVWJD1E_0.html

Mars üzerinde ilginç bir krater yapı!!

http://www.esa.int/esaSC/SEMDV9BO3DG_index_0.html

27 Ağustos 2010

380 km x 140 km, yüzeyden 500 m derinde

Mars üzerinde su olabilir mi?

25 Haziran 2010

ESA - Space Science - Wet era on early Mars was global.wmv

http://www.esa.int/esaSC/SEMU70MZLAG_index_0.html

PHOBOS

Yaklaşık 100 milyon yıl içinde
Mars'a çarpacak

Farklı evrelerden
alınan görüntüler

ESA-Mars Express
11 Kasım 2004

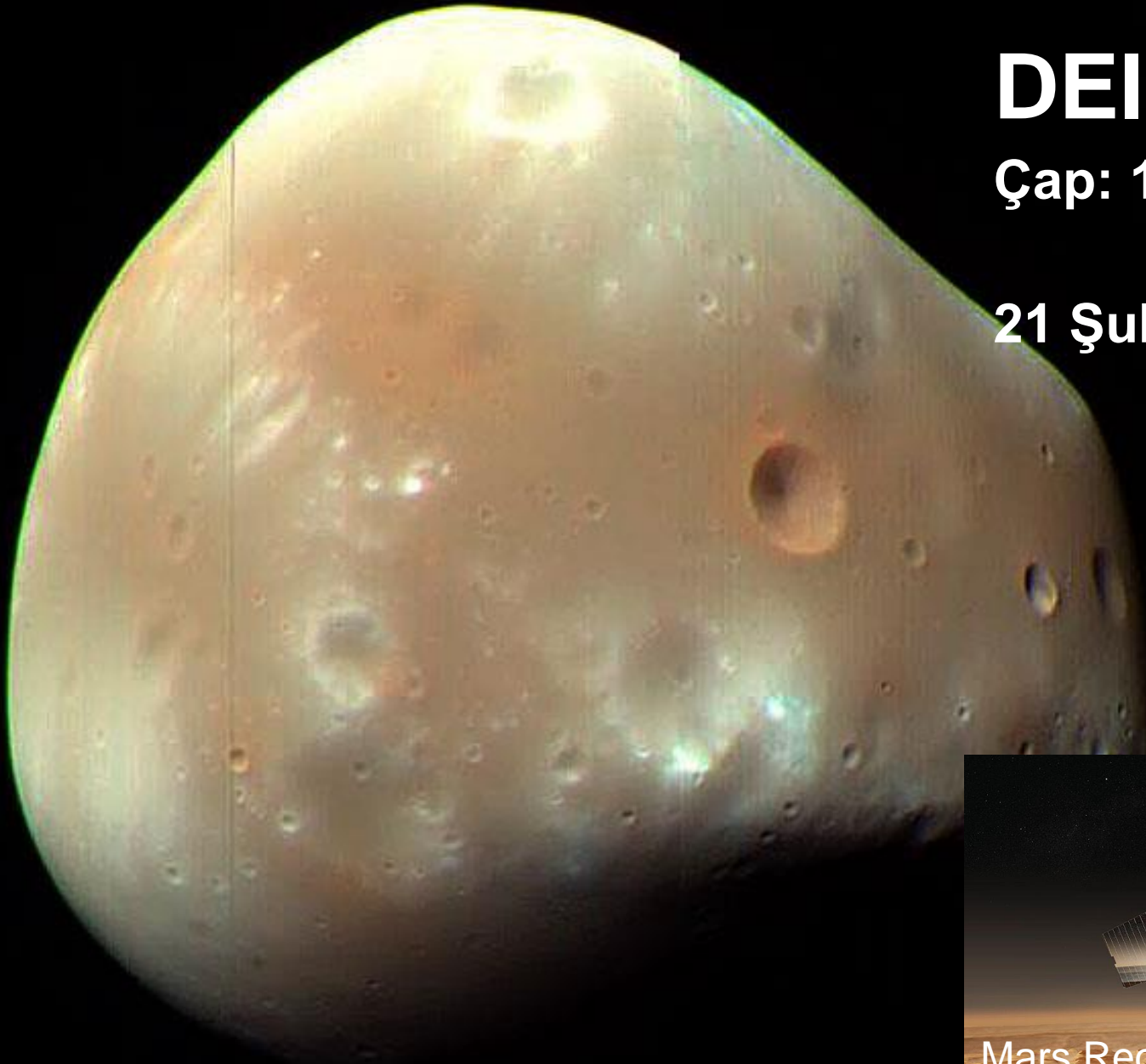
200 km uzaktan çekilmiş bir görüntü

Mars'ın uydusu

DEIMOS

Çap: 12 km

21 Şubat 2009

Mars Reconnaissance
Orbiter

JÜPİTER

A detailed view of the planet Jupiter, showing its characteristic banded structure and the Great Red Spot. The image captures the intricate patterns of the planet's atmosphere, with various shades of brown, orange, and white. The Great Red Spot is a prominent feature, appearing as a large, reddish-orange oval in the upper right quadrant. The overall appearance is that of a massive, turbulent gas giant.

Jüpiter, gezegenlerin toplam kütlelerinin %71'ini içinde bulundurur.

Jüpiter Üzerinde Atmosferik Hareketler

NASA, Cassini Uzay Aracı, 31 Ekim – 9 Kasım 2000

Görünen en küçük özelliğin boyutu: 600 km.

<http://photojournal.jpl.nasa.gov/catalog/PIA02863>

Jüpiter'e bir kuyruklu yıldız veya asteroid çarpması

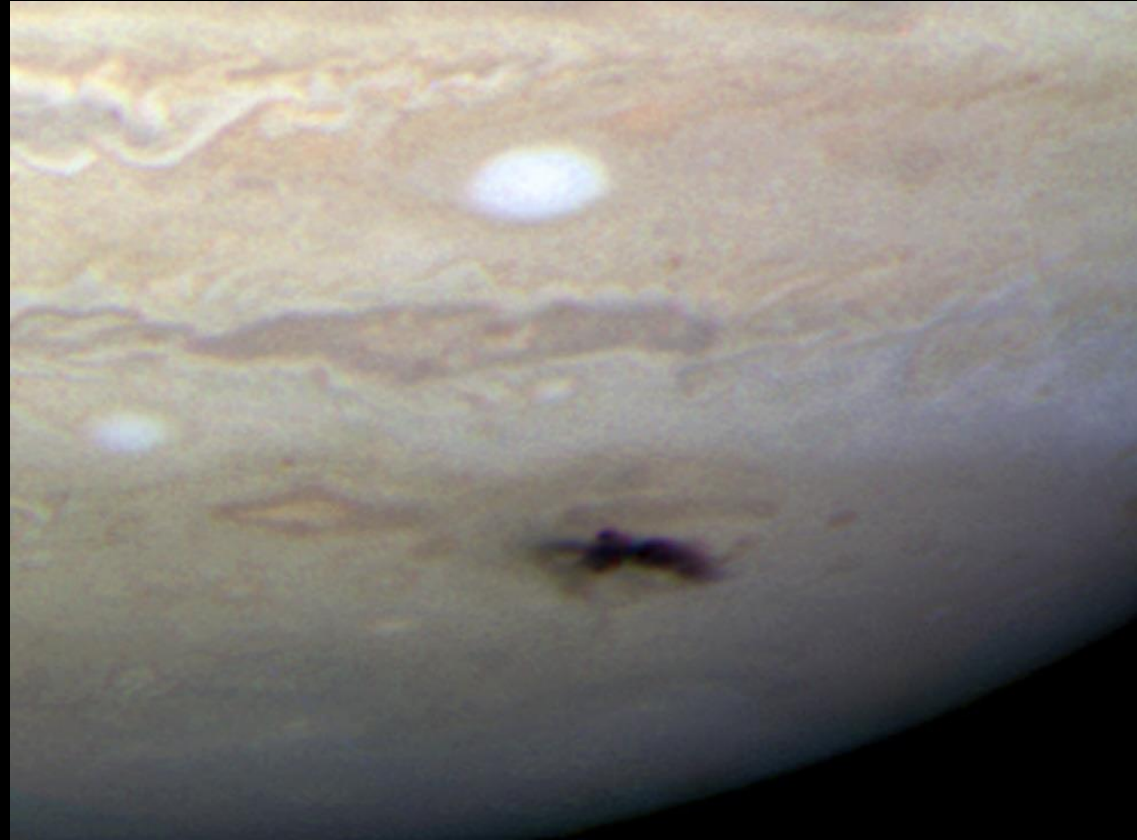
Hubble Uzay Teleskobu, 24 Temmuz 2009

Jupiter + Fireball

Anthony Wesley, Broken Hill Australia

3 Jun 2010 20:31.6 Z CMI 299 CMII 33 CMIII 20

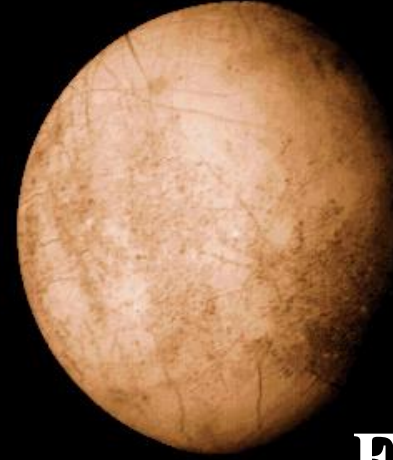

Galileo

Uyduları

Io

Europa

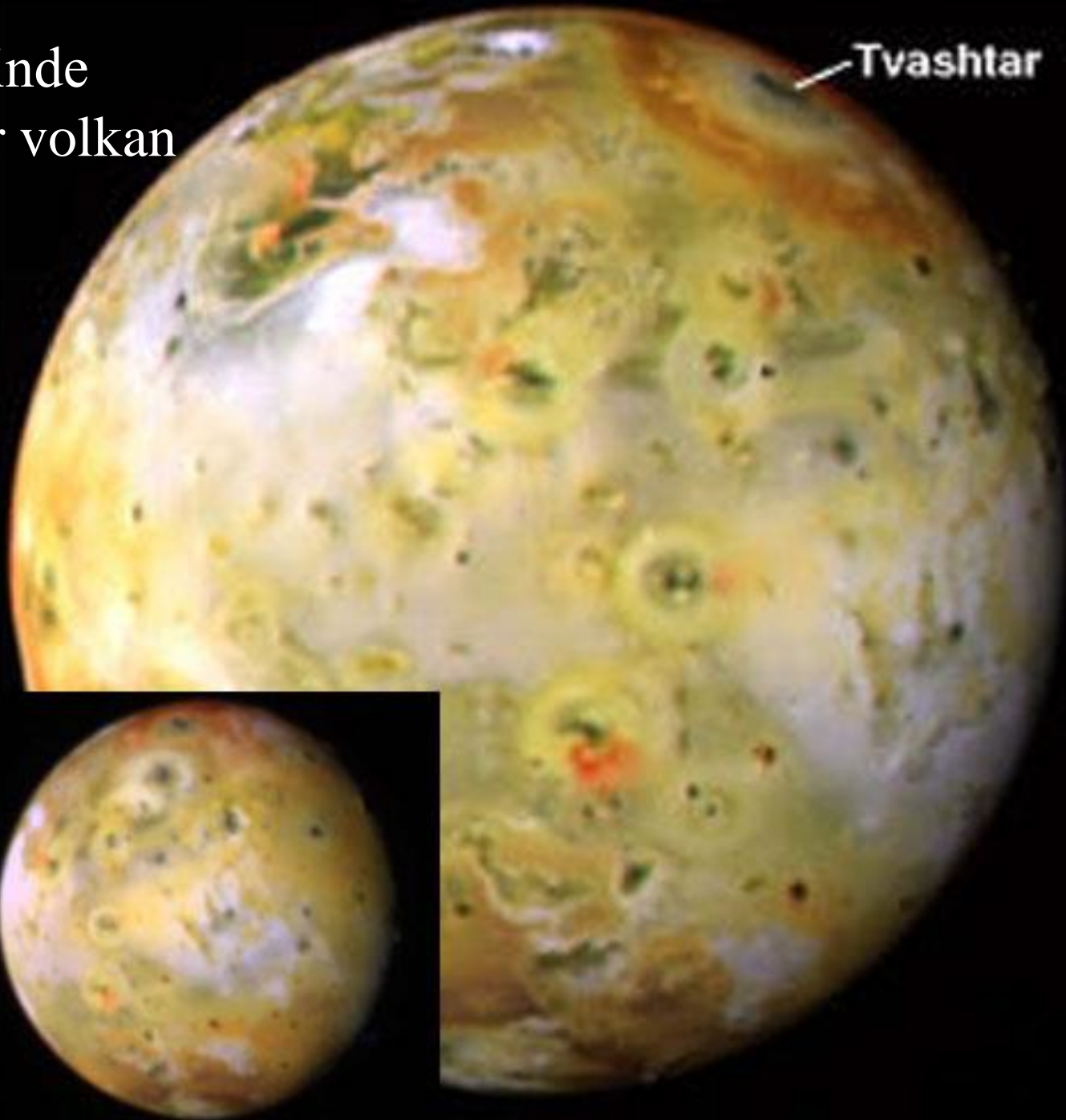

Ganymede, güneş sisteminde en büyük uydu

Callisto

Io üzerinde
yeni bir volkan

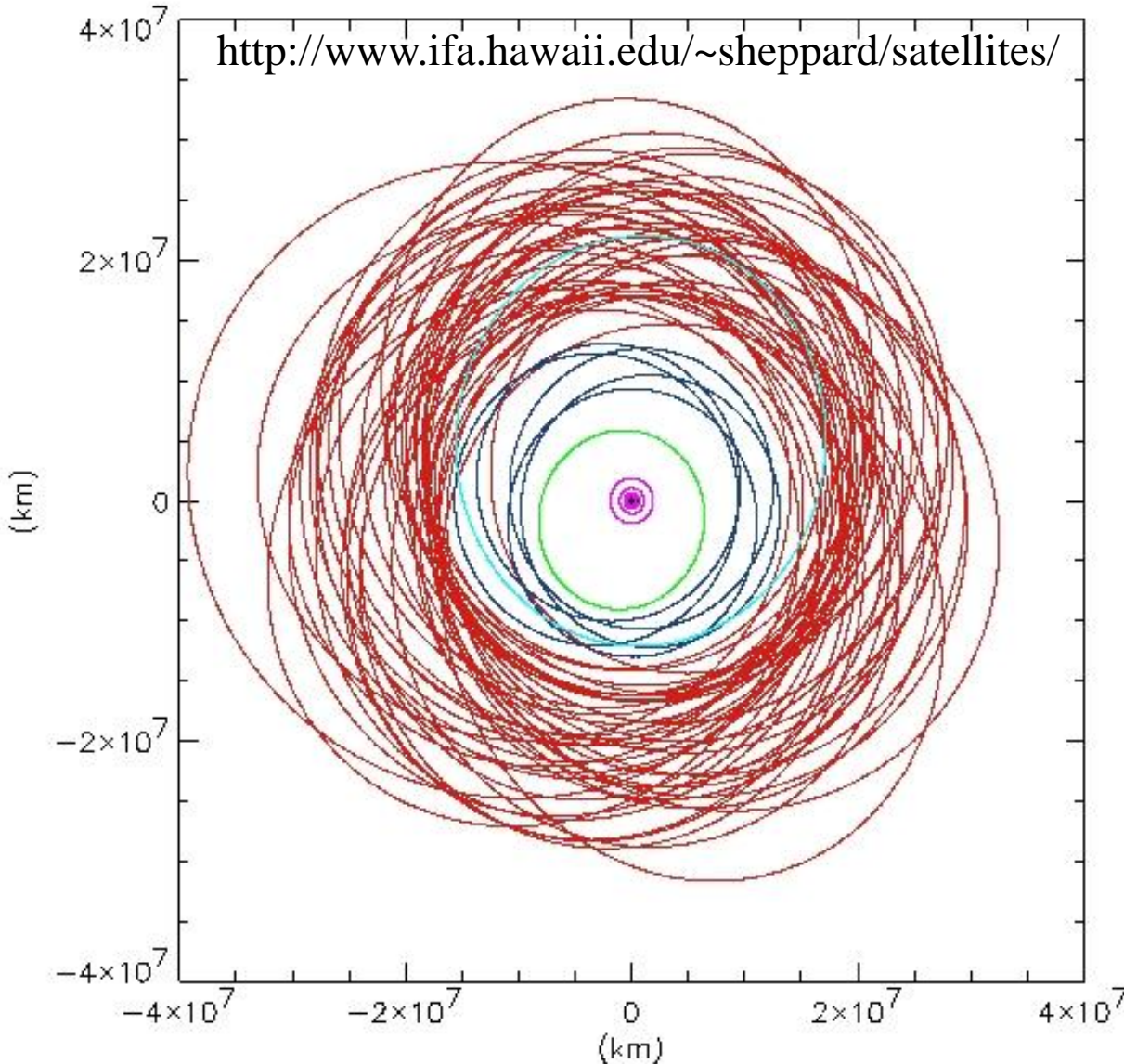

Io'nun gölgesi Ganymede üzerinde, 16 Ağustos 2009

16:38UT

Jüpiter: Mini Güneş Sistemi

Toplam uydu sayısı: 63
23 uydu 2003'de bulundu.

**Güneş sisteminde
bütün gezegenlerin
bilinen toplam
uydu sayısı: 140**

Satürn

Halkaların Efendisi

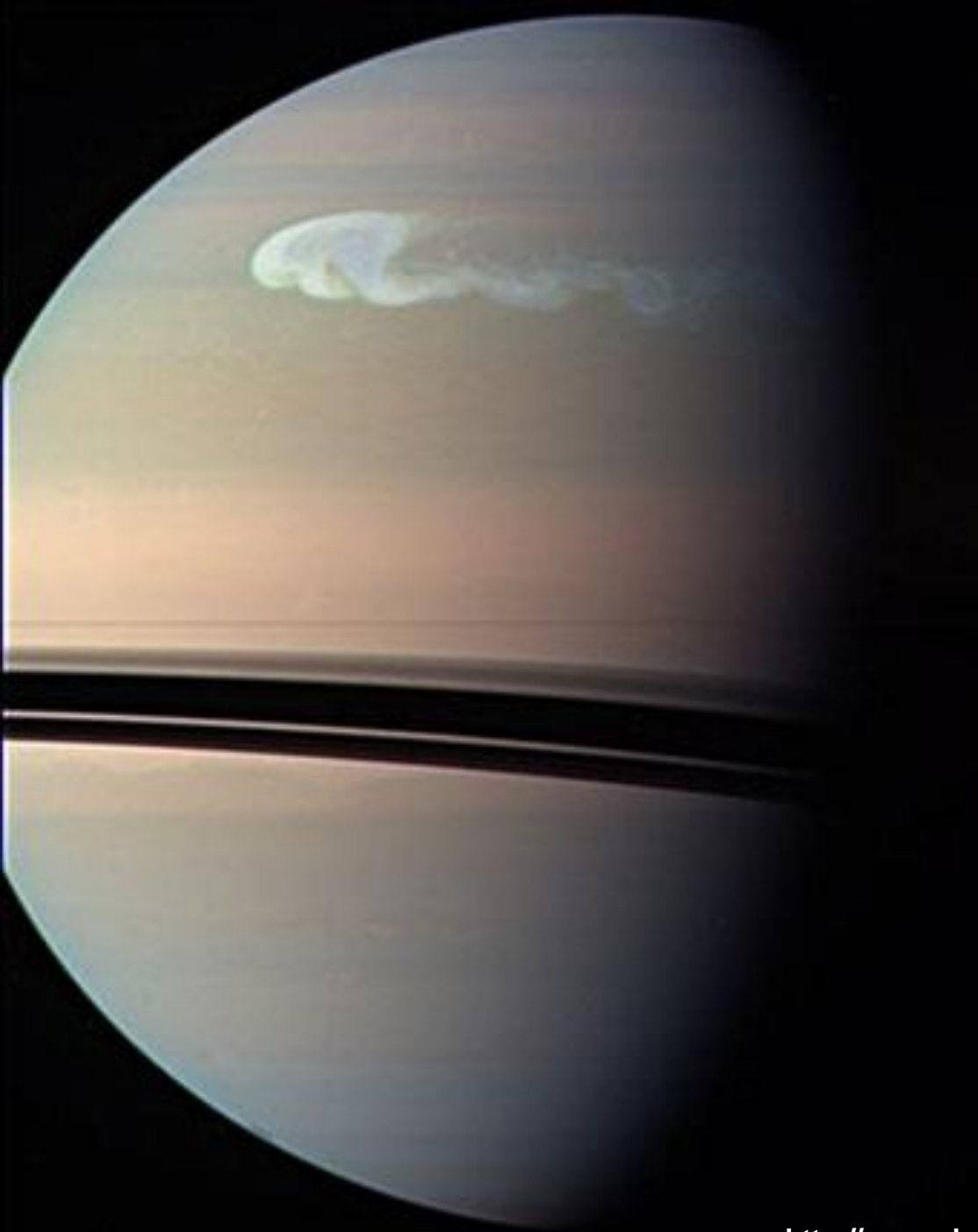
31 Aralık 2003

Yer'e en yakın konumda iken

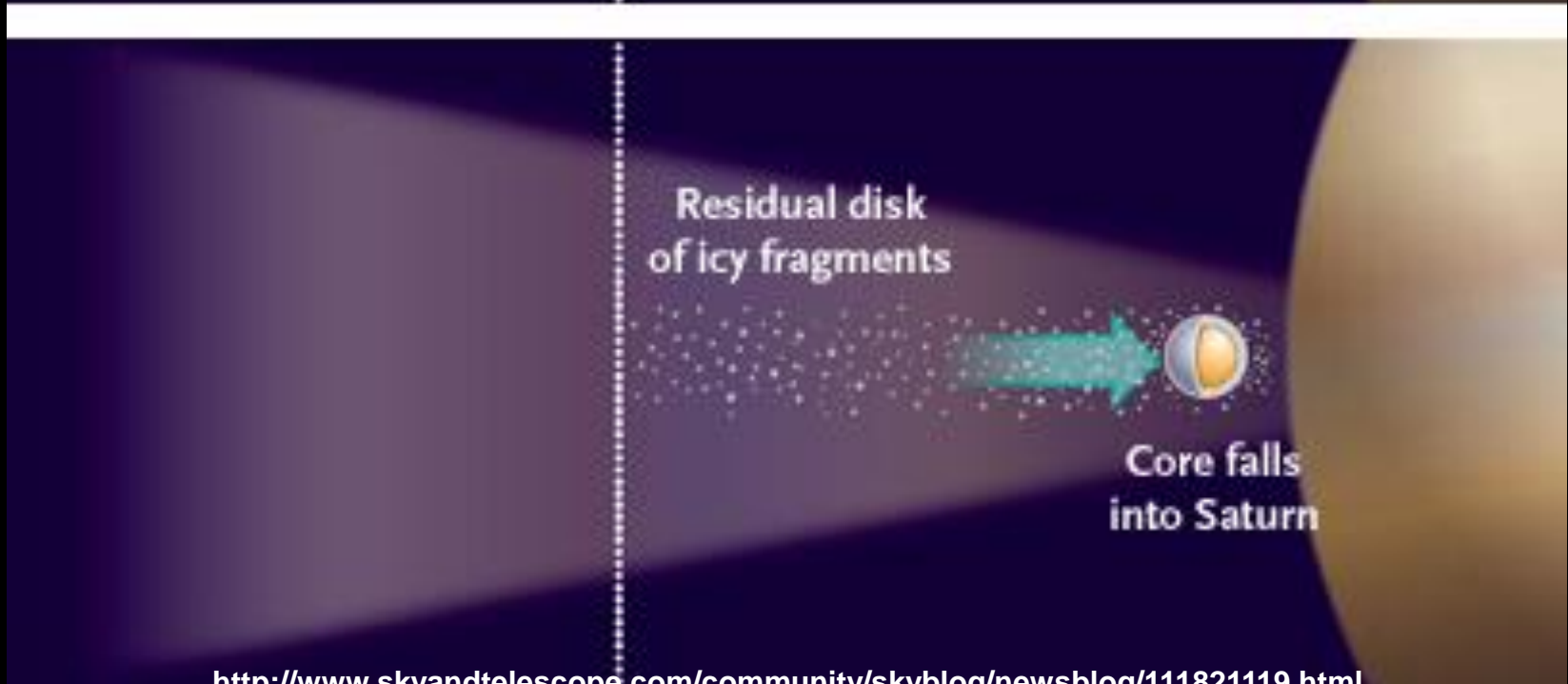
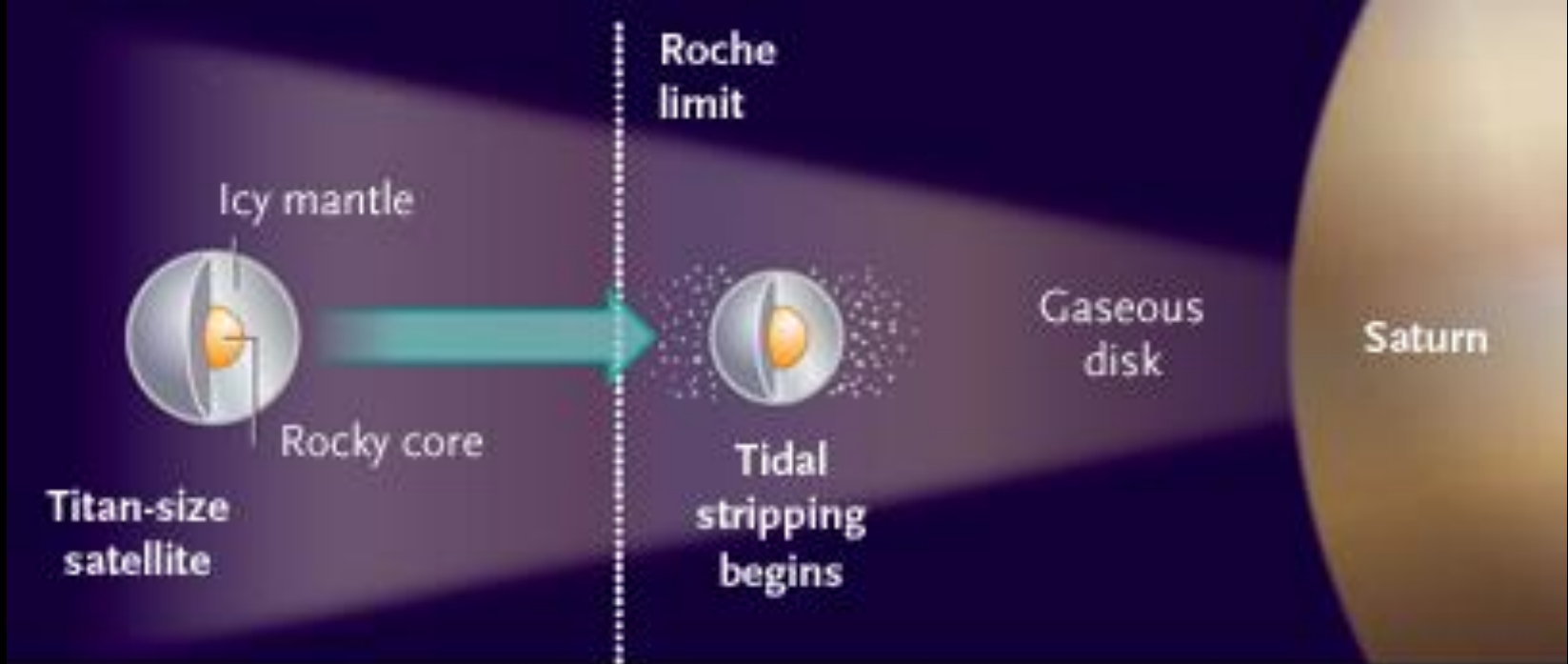

Satürn üzerinde büyük fırtına

24 Aralık 2010
Cassini

Satürn Tutulması

18 Eylül 1997
1.2 m aynalı teleskop

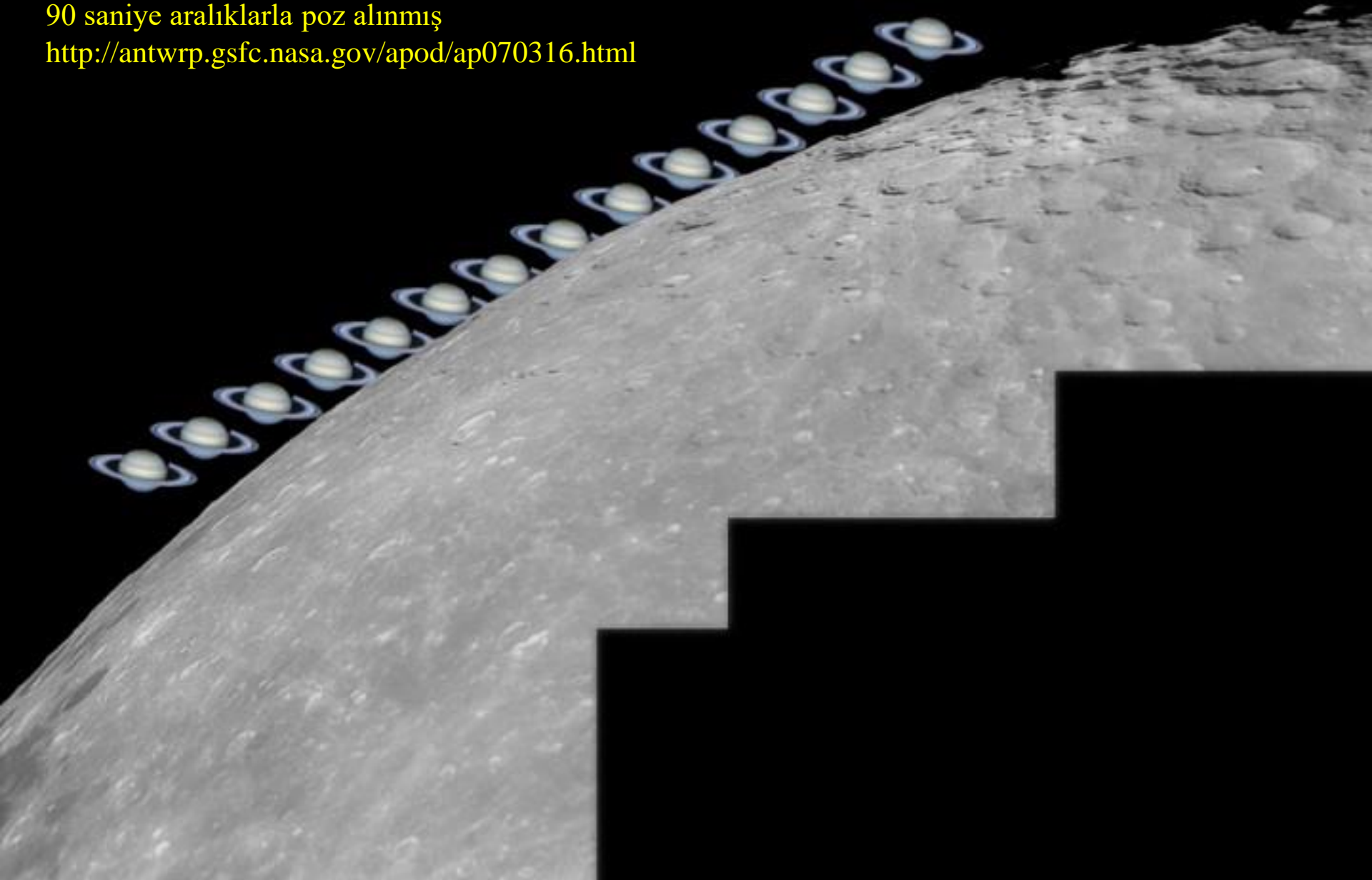

2 Mart 2007, Halkaların Tutulması

Pete Lawrence, İngiltere

90 saniye aralıklarla poz alınmış

<http://antwrp.gsfc.nasa.gov/apod/ap070316.html>

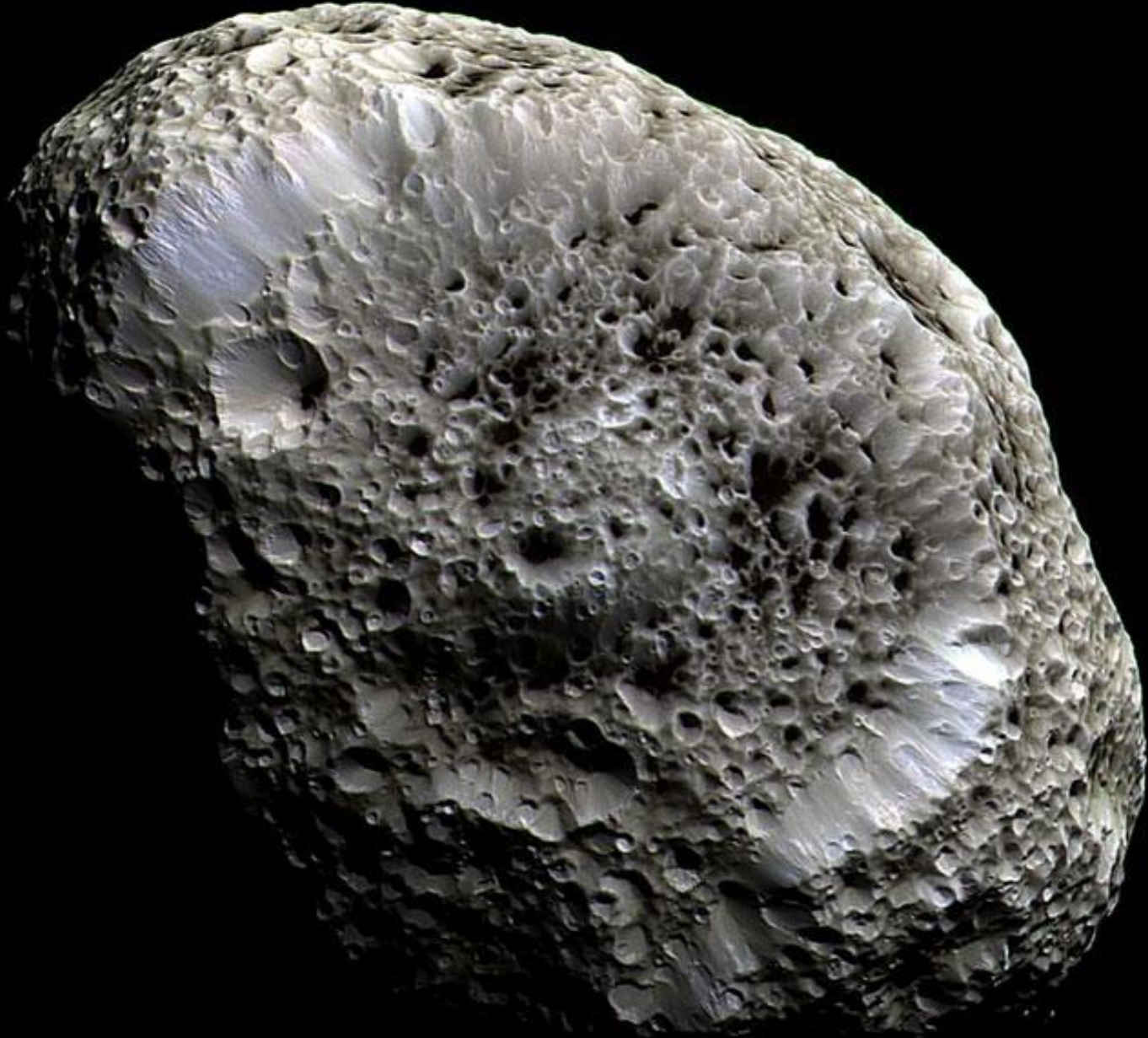

**Satürn'ün güney yarı
küresinde fırtına**

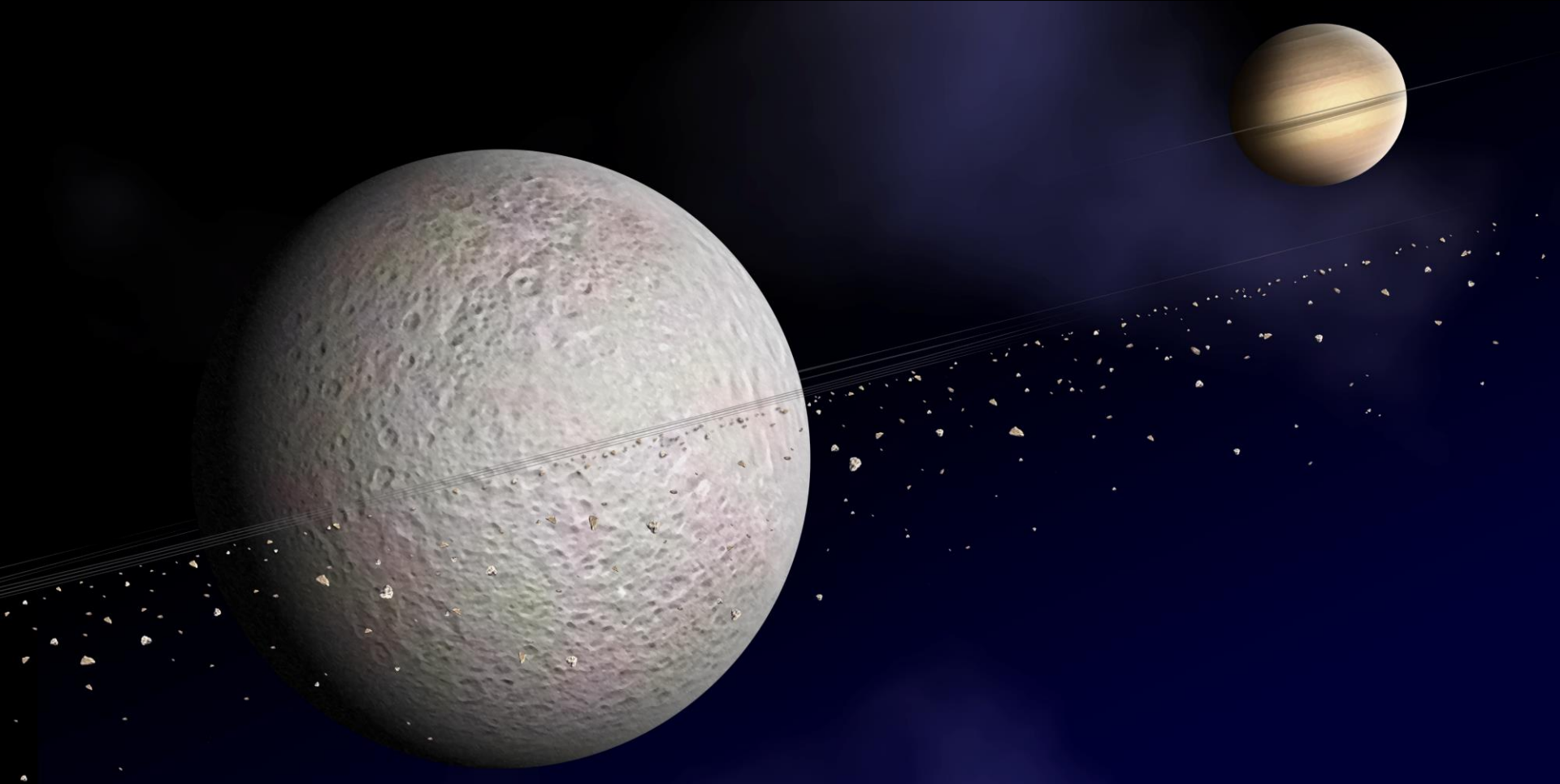
Cassini, 2 Kasım 2004

Satürn'ün uydusu HYPERION

Satürn'ün uydusu Rhea'nın halkaları bulundu

7 Mart 2008 – Cassini uzay aracı

Titan

Kalın ve sisli bir atmosfer katmanı altında kalan, ilginç yüzey özellikleri

26 Ekim 2004

Cassini

Xanadu,
Kıta büyüklüğünde,
Parlak topografik bölünme
Kökene: Volkan, krater veya erozyon

Parlak metan bulutları

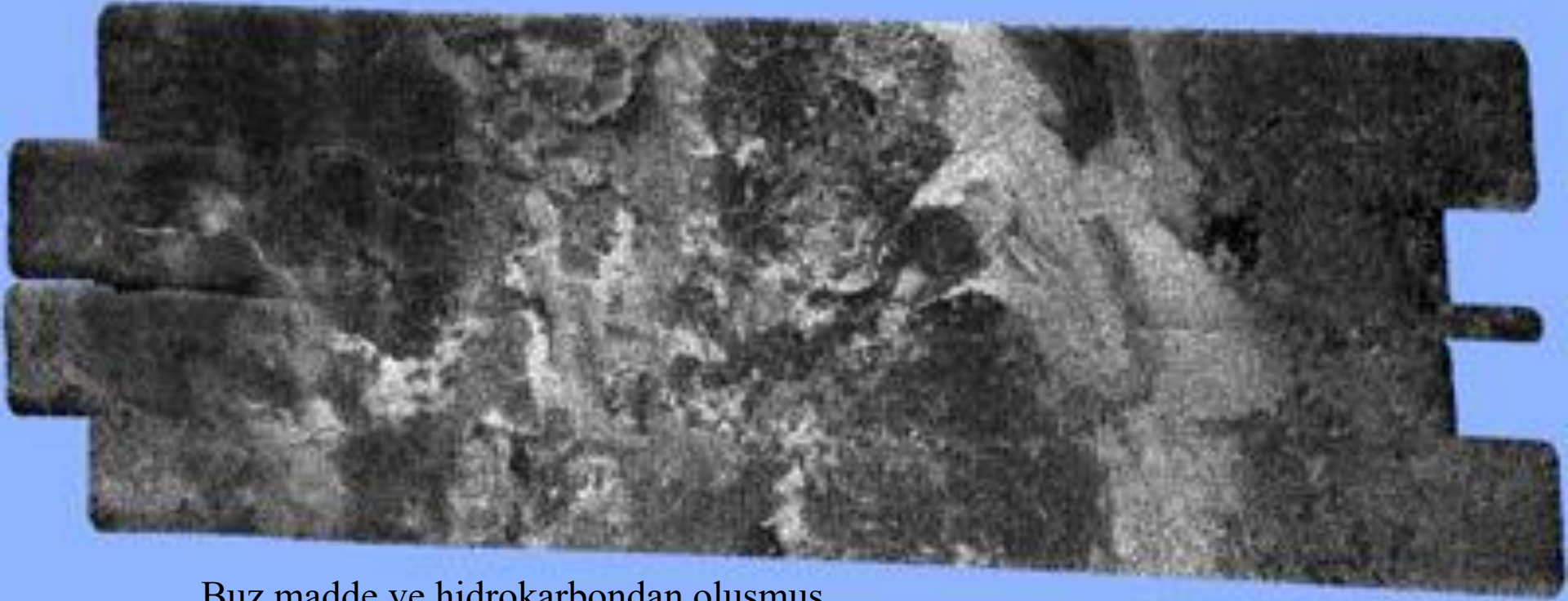
Kırmızı ve yeşil: metan (CH_4) gazı (kızılöte)

Mavi: genişlemiş üst atmosfer ve sis katmanı (moröte)

Titan yüzeyinin ilk görüntüsü

Radar görüntüsü, 1200 km yukarıdan,
Cassini, 29 Ekim 2004

North ↑

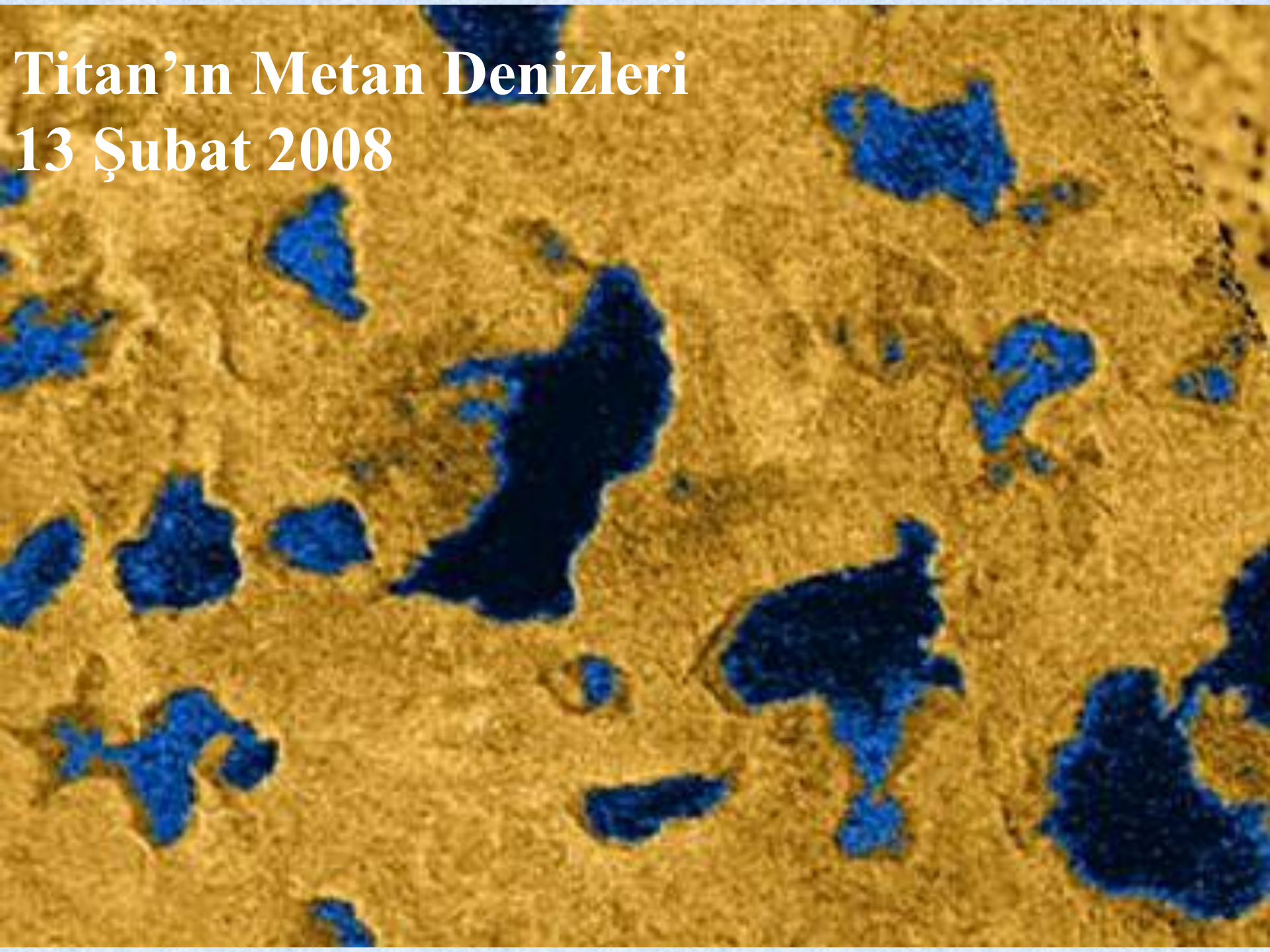
Buz madde ve hidrokarbondan oluşmuş,
karmaşık bir jeolojik yapı

http://www.esa.int/SPECIALS/Cassini-Huygens/SEMMLQ0A90E_0.html

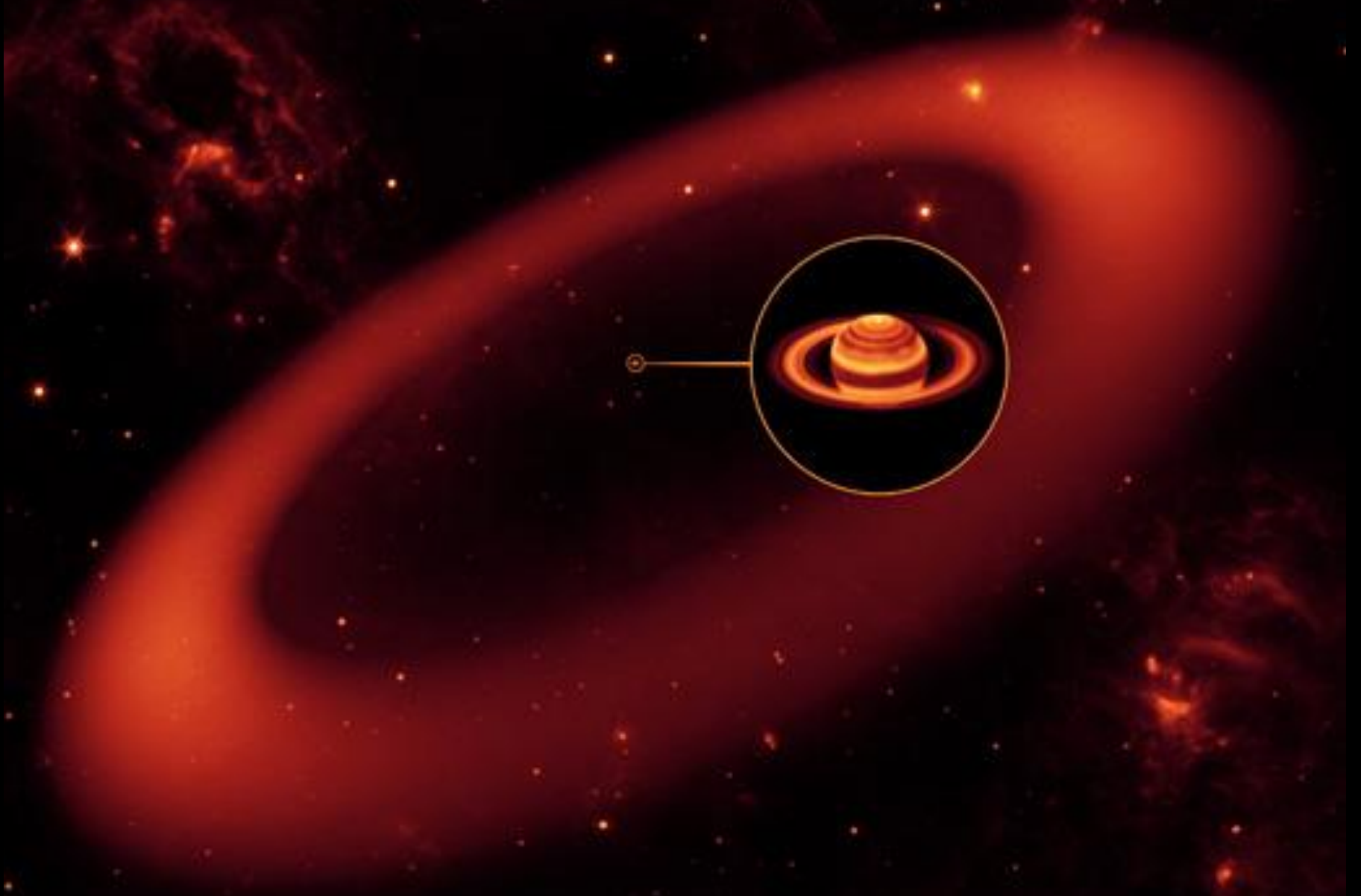

Titan'ın Metan Denizleri

13 Şubat 2008

Satürn'ü çevreleyen büyük halka, 7 Ekim 2009

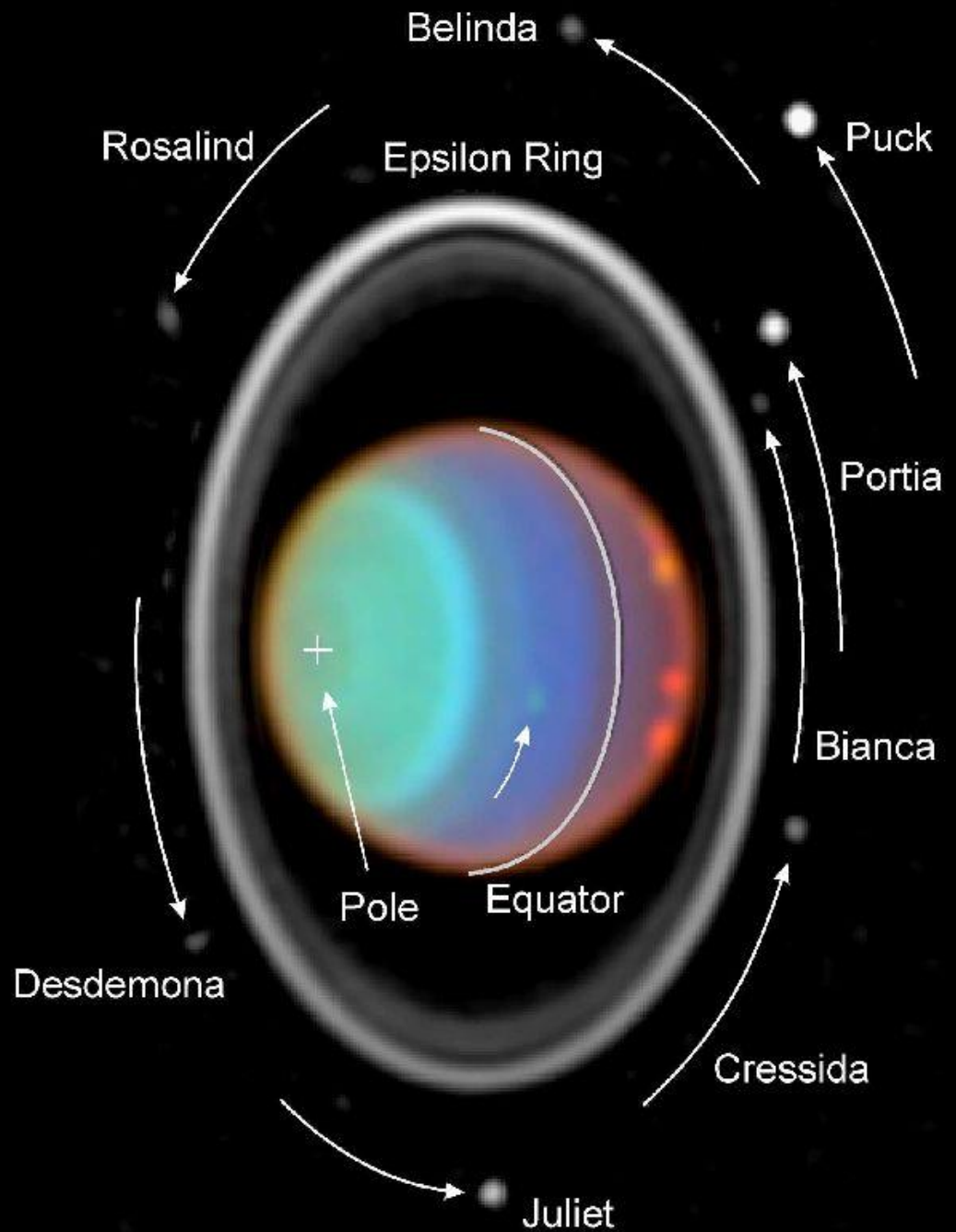
NASA'nın Spitzer Uzay Teleskobu

URANÜS

Kızılöte ışıkda URANÜS

Kırmızı: En yüksek atmosfer katmanındaki bulutlar
Mavi-yeşil: En derin atmosfer katmanındaki bulutlar

Bulut, halka ve uydular

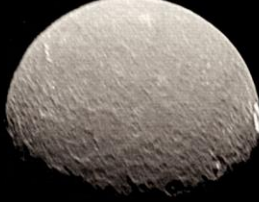
Oberon

Titania

Umbriel

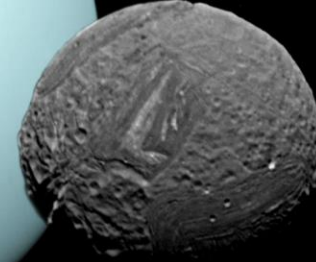

Uranüs

Uranüs'ün 5 büyük ve
21 küçük uydusu var

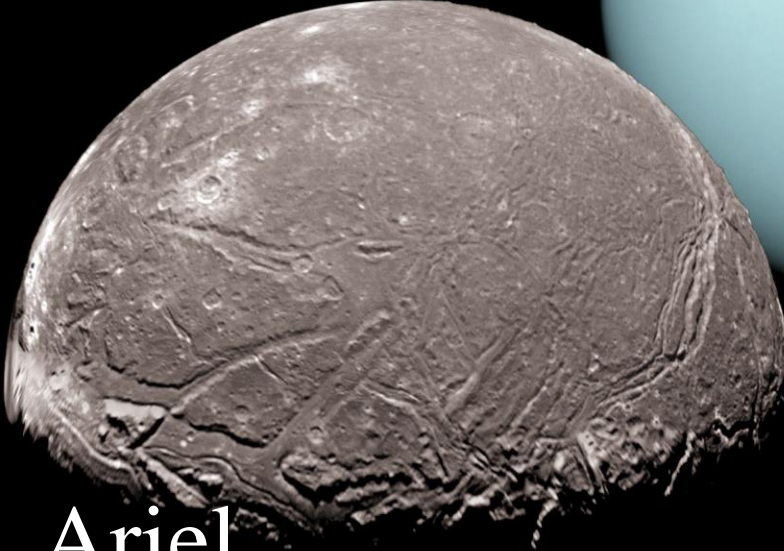
Miranda

Puck

Uranüs ve Yer'den
görülebilir uyduları

Ariel

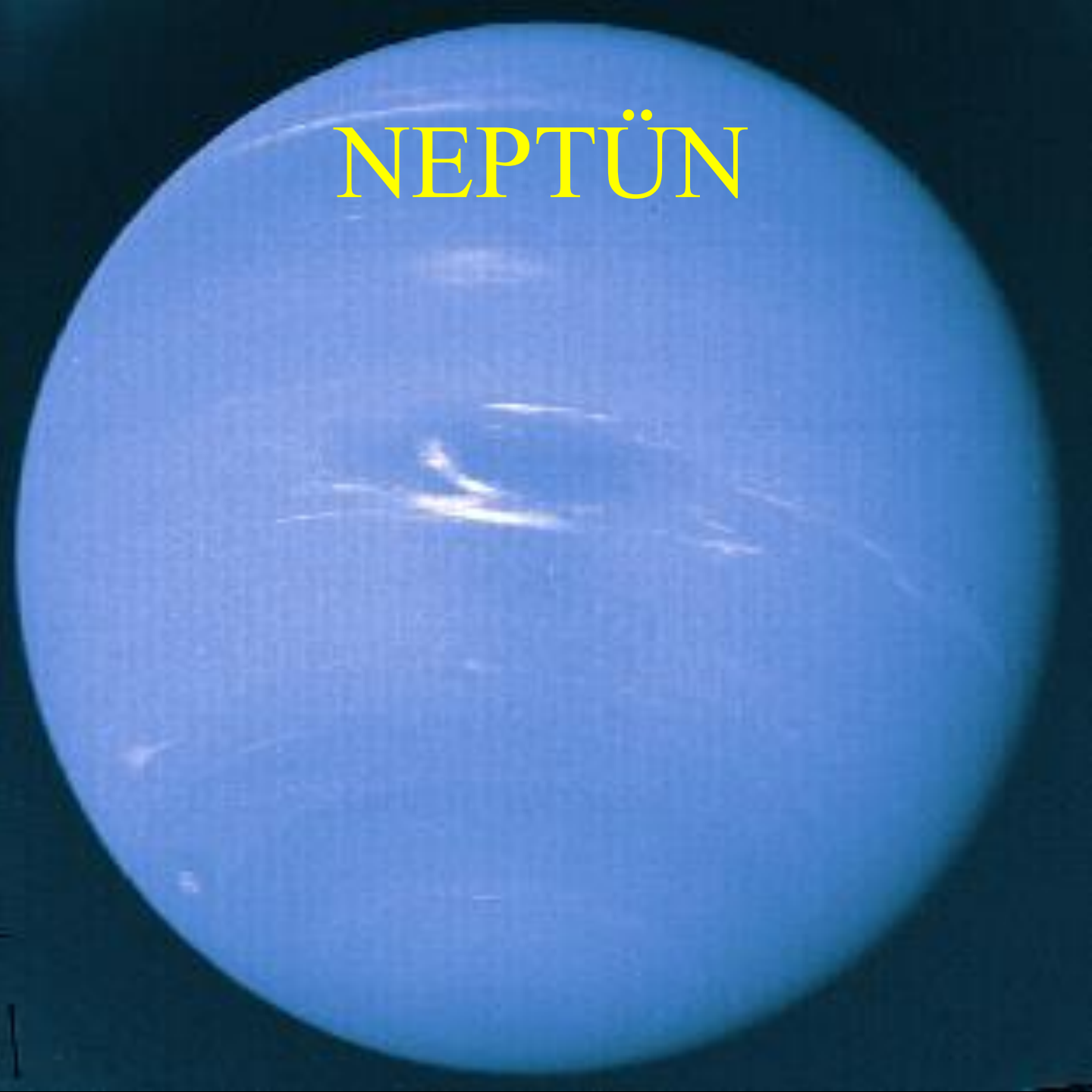

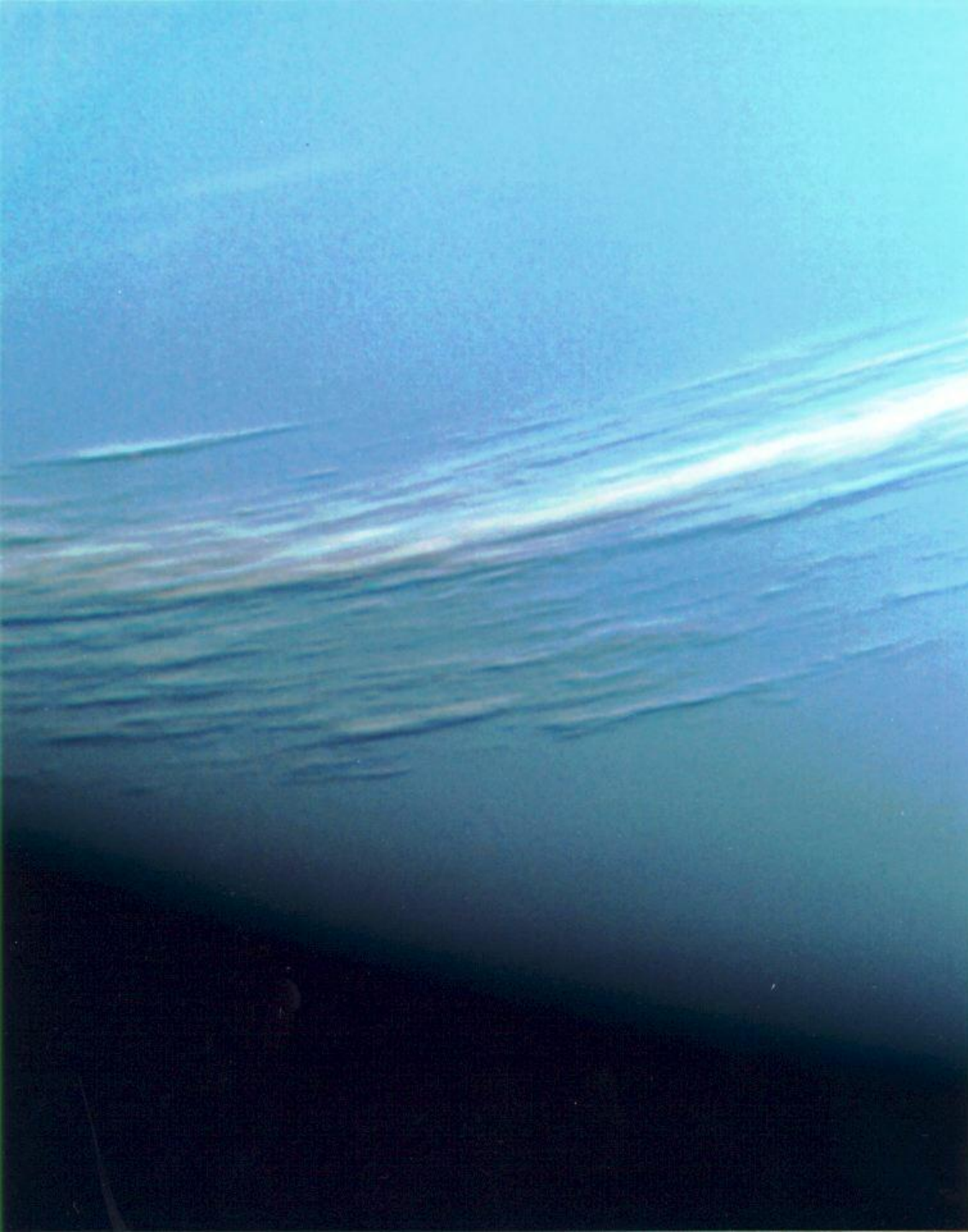
NEPTÜN

Mavi

Dev

Gezegen

Neptün'ün Bulutları

Güneş sistemi içindeki
en hızlı giden bulutlar:
2000 km/sa

Voyager 2, 1989

İç Güneş Sistemi

**Merkür ile
Mars arası**

<http://cfa-www.harvard.edu/iau/lists/InnerPlot2.html>

Orta Güneş Sistemi

Asteroid Kuşağı

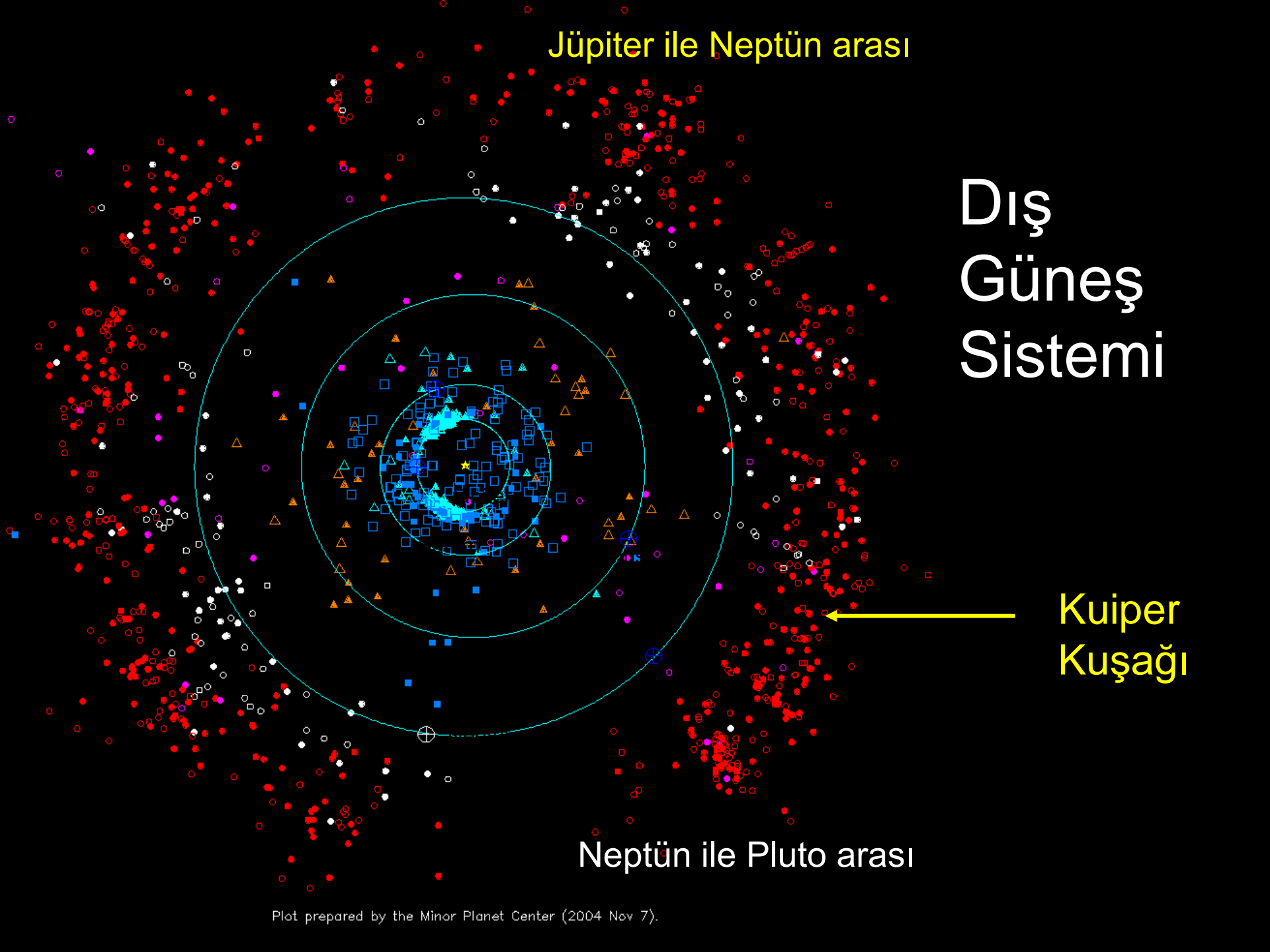
Jüpiter'e kadar

Jüpiter ile Neptün arası

Dış
Güneş
Sistemi

Kuiper
Kuşağı

Neptün ile Pluto arası

Güneş Sisteminin Yeni Üyeleri

Cüce Gezegenler

Uluslararası Astronomi Birliği'nin kararı – 2006

- Güneş etrafında dolanacak
- kendi çekiminden dolayı yaklaşık küresel yapıda olacak
- belli bir kütleye sahip olacak,
- yakın bölgesini yeterince temizleyememiş olacak,
- herhangi bir cismin uydusu olmayacak

CERES, PLUTO, HAUMEA, MAKEMAKE, ERIS

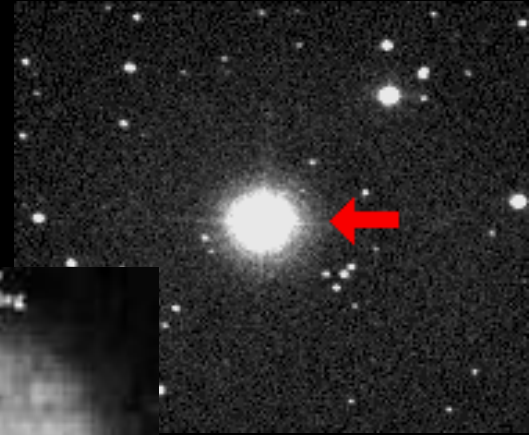
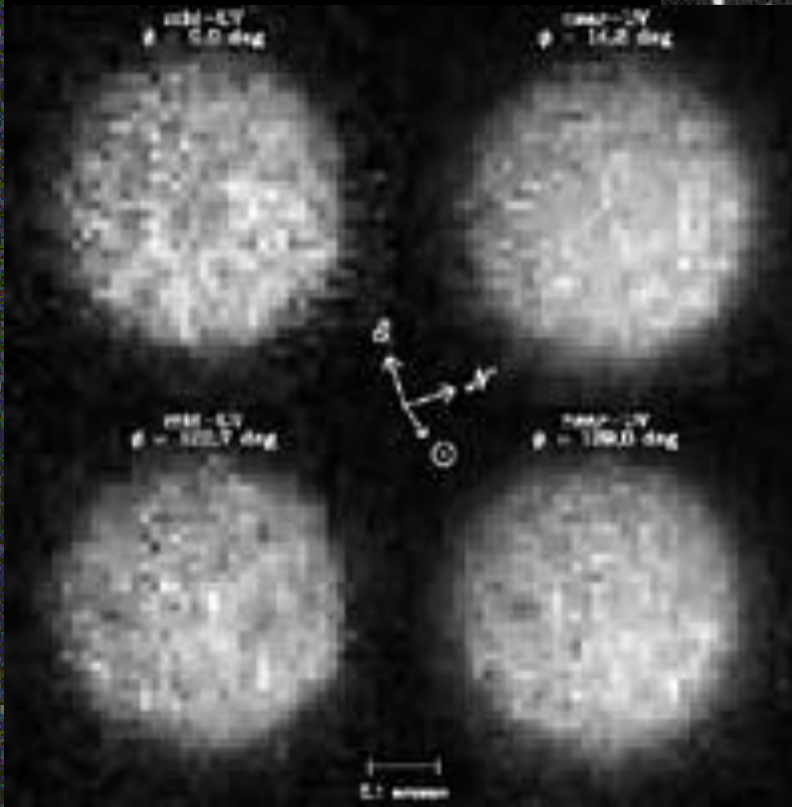
CERES: İlk Bulunan ve en büyük asteroid idi, şimdi bir cüce gezegen

Ceres'i bulan,
Giuseppe Piazzi

Bulunuşu: 1 Ocak 1801
Cüce gezegen kabulü:
13 Eylül 2006

Çapı: 1020 km

Hubble Uzay
Teleskobu, 2001

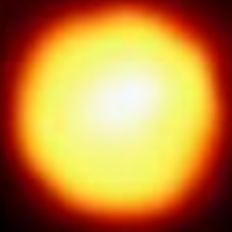
Pluto

Bulunuđu: 18 Şubat 1930

Cüce gezegen kabulü: 24 Ağustos 2006

Uydusu,
Charon

ERIS

Yeni cüce gezegen, Yaklaşık 97 AB
uzaklıkta, Pluto'dan daha büyük,

Bulunuşu: 5 Ocak 2005

Cüce gezegen kabulü: 13 Eylül 2006

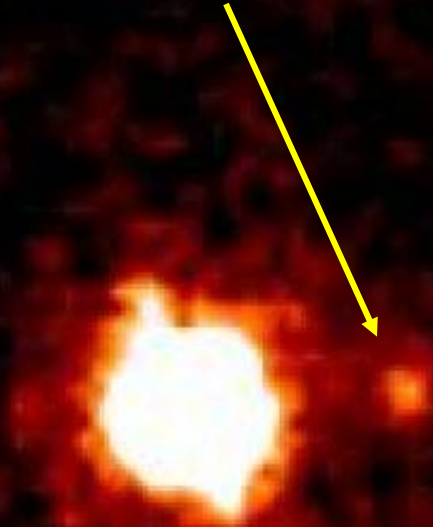
İlk kayıt tarihi:

Samuel Oschin Teleskobu, 31 Ekim 2003, Palomar Gözlemevi, ABD

<http://www.jpl.nasa.gov/news/news.cfm?release=2005-126>

ERIS: Bilinen En Büyük Cüce Gezegen ve uydusu Dysnomia

10-metre çaplı [Keck Teleskobu](#) ile çekilmiştir.

<http://antwrp.gsfc.nasa.gov/apod/ap060918.html>

MAKEMAKE

Bulunuşu: 31 Mart 2005

Cüce gezegen kabulü: 11 Temmuz 2008

HAUMEA

Bulunuşu: 28 Aralık 2004

Cüce gezegen kabulü: 17 Eylül 2008

SEDNA: Güneş etrafında dolandığı bilinen en uzak ve en soğuk cisim

Uzaklık: 90 AB

Çap: 1800 km

Yörünge Dönemi: 10 500 yıl

Oort Bulutu'nun iç kenarında

2003 VB12 olarak bilinen cisim
2004'de Sedna olarak adlandırıldı

<http://www.nineplanets.org/sedna.html>

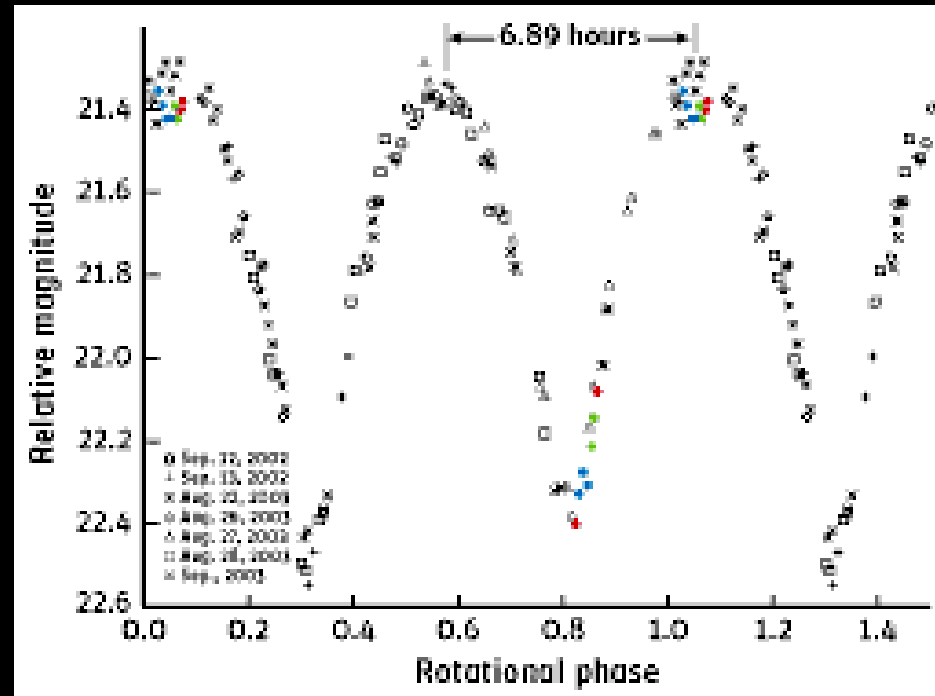
Pluto ötesinde yeni bir çift-küçük gezegen: 2001 QG298

23 Kasım 2004

Gözlem: 10-metre Keck I teleskobu

Kuiper Kuşağı'nda bulunan üçüncü
çift-küçük gezegen.

Bunlardan biri, ana-asteroid
kuşağında 216 Kleopatra ve diğeri bir
Truva asteroidi 624 Hektor.

Near Earth Asteroid Rendezvous (NEAR Shoemaker)

Bir asteroid etrafında
yörüngeye oturtulan
ilk uzay aracı

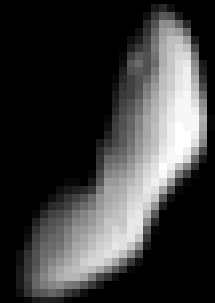

Fırlatma: 17 Şubat 1996
Eros'un yüzeyine iniş: 12 Şubat 2001
Son sinyal: 28 Şubat 2001

Asteroid 433 EROS

NEAR — 433 Eros

NEAR, Şubat 2000

Feb 4 2000 06:48:05

EROS'un dönüşü

December 4 2000 02:09:20

23° 389°

Yer için potansiyel tehlike! Asteroid TOUTATIS

Toutatis üzerinde olsaydık; Yer, gökyüzünde dolunay büyüklüğünde görünürdü.

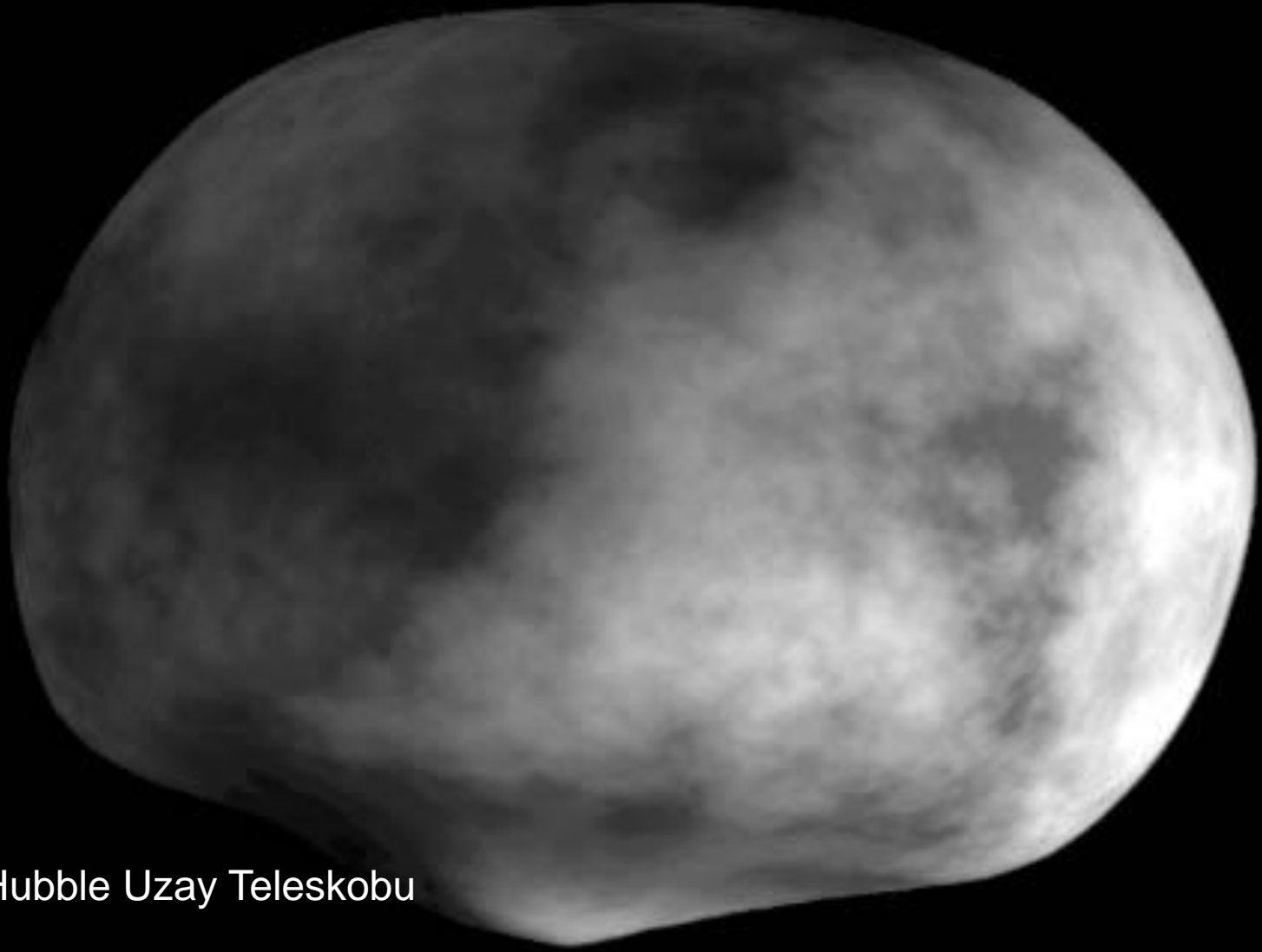
Çift Asteroid: Antiope

26 Ekim 2000

Asteroid VESTA

Hubble Uzay Teleskobu

Halley Kuyruklu Yıldızı

Edmund Halley
1705

1531, 1607, ve 1682 gelen kuyruklu yıldızların aynı yörüngeye sahip olduklarını buldu ve 1758'de yeniden gözleneceğini söyledi. Ancak, gözleyemeden 1742'de öldü. En son 1986'da görüldü. Bir daha 2061'de görünecek.

Halley, 9 Aralık 1985

© Anglo-Australian Observatory

Hale-Bopp

Bu yüzyıl içinde görünen
en parlak kuyruklu yıldız

Pojmanski Kuyrukluyıldızı

6 Mart 2006

SWAN Kuyruklu Yıldızı,

Haziran 2006'da bulundu

Ekim 2006'da Güneş'e en yakından geçti

17P/ HOLMES, Ekim 2007'de 42 saat içinde
17 mag' dan 2.8 mag'a (yaklaşık 450 000 kat) parladı

Komasıyla birlikte 9 Kasım 2007'de
güneş sistemi içindeki en büyük gökcismi oldu

750 km yukarıda “UZAYDA ÇARPIŞMA”

COSMOS_2251

Time (UTCG): 10 Feb 2009 16:55:38

Radial (km): -4.138

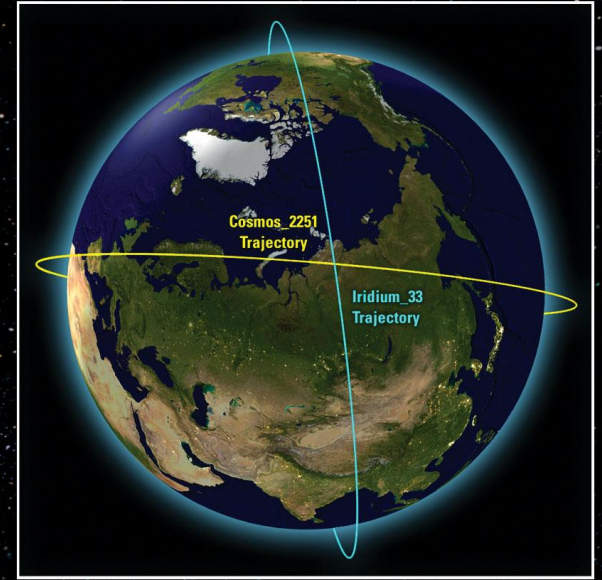
In-Track (km): 193.932

Cross-Track (km): -154.963

Range (km): 248.275

14 Şubat 2009

• Cosmos_2251

Predicted debris trajectories
Statistical model (Gaussian distribution)

New debris
Pre-existing
space objects

